
TRANSILVANIA

(Buletin de tehnică a culturii.)

Imperativele categorice ale vremurilor de astăzi

de **Dr. Gh. Preda,**
vicepreședinte al „Astrei“.

Cunoaștem apelul călduros adresat țării de un fost Președinte al Consiliului de Miniștri — Domnul Consilier Regal Dr. Argetoianu — odată cu venirea Domniei sale la guvern.

Prin fraze pornite din suflet, care pot forma conținutul celei mai bune antologii românești, Domniasa ne atrage atenția că: „trecem prin vremuri de încercare în care un popor nu se poate socoti stăpân pe destinele lui decât în măsura unității sale de simțăminte și manifestări“.

„Numai popoarele care se vor înfățișa ca un bloc fără crăpături și fără rumeğături străine vor putea — zice Domniasa — străbate prin văpaia aprinsă ce amenință să se întindă pretutindenea. Numai popoarele incheigate în un gând și o voință vor ieși din foc neatinse și oțelite pentru vecie în urmărirea idealurilor lor“.

În dorința de a lichida definitiv cu regimurile politicianiste ale trecutului, Domniasa face un apel ca: „fiecare să taie legăturile trecutului și să se strângă cu mic și mare în jurul Coroanei și a steagului țării, înodând singurele legături raționale față de pericolul comun“.

S'ar părea că în aceste momente grele pentru țară să nu mai fie nevoie să se consacre prea multe cuvinte când este vorba de o unire sufletească, sau de o solidaritate națională la care de altfel face apel fostul Președinte al Consiliului.

Ideea unirii noastre este în adevăr păstrată de veacuri întregi în sufletul nostru și în lumea dinafară, și între natura naturans și natura naturată au existat mulți intermediari, mulți eroi care s'au jertfit pentru ea și pentru cimentarea ei.

Solidaritatea noastră, acel simțământ de responsabilitate pe care-l are națiunea (acel tot în care nici o parte nu poate avea o suferință fără ca societatea întreagă să nu sufere) nu ne vine numai prin intuiție, nu ne vine numai prin teama de a pierde ceea ce avem, dar și prin complexele de împrejurări care întocmesc și innobilează naționalismul din sufletul nostru.

Constitue negreșit o datorie pentru conducătorii de astăzi ai țării care dau probe de o vigoare patriotică să ne atragă atenția asupra imperativelor categorice ce ni le impun împrejurările.

Trebue să recunoaștem apoi că guvernării noștri în frunte cu Iubitul Nostru Suveran se atașează cu consensul întregii țări, la o politică națională de prudență, înțelepciune și moderațiune luând cu un calm demn de laudă dispozițiuni cari asigură existența noastră de pace. Nu mai puțin însă bunii patrioți conștienți de ei și de menirea țării, ținând seama de recomandațiunile ce li se dau, trebue ca prin unire, solidaritate, fermitate sufletească, disciplină, încredere și speranță să facă față tuturor greutăților și pericolelor.

Știm că Instituțiile culturale au fost și sunt menite să înlesnească nu numai operele individuale dar și faptele sociale și naționale pentru ajungerea lor la bun sfârșit. Iată de ce Asociația culturală „Astra” care în 78 ani de existență a fost exponenta culturii poporului român din părțile Ardelene, Maramureșene, Crișene și Bănățene, care a încheiat suleștește și a menținut sentimentul național și dragostea de țară dintre frații români, crede de a sa datorie, că atrăgând odată mai mult atenția membrilor săi asupra apelului de mai sus, să mai adauge unele considerațiuni.

Ruajul războiului s'a pus în mișcare la hotarele noastre. La noi încă au loc concentrări, rechiziții, etc. Produsele și brațele pare că iau aspectul unei viitoare bătălii. Vieața a început să-și schimbe intru câțva sensul.

În inimile omenești, mașina războiului dela graniță are un ecou care se manifestă intru câțva prin idei și sentimente curioase.

Privind în jurul nostru, ascultând cele ce se spun (multe din ele exagerări sau neadevăruri) dobândim o neliniște sufletească.

Fără ca acești oameni sfătoși purtători de vești, de obicei emotivi și expansivi, să creadă la început complet ceea ce spun, ajung totuși cu timpul să se autosugestioneze. Ei caută să-și întărească zisele lor cu afirmarea că așa au auzit, au văzut, sau a grăit cutare, sau cutare om politic etc. Vorbele merg de obicei dela ureche la ureche și în unele locuri aduc decepții și demoralizare.

În aceste vremuri rațiunea pare că nu mai poate domina în deajuns ființa noastră și elementele afective cultivă în noi foarte mult gustul pentru fapte vii, puternice, crude.

Răul cuvânt și reaua atitudine se comunică în împrejurările de astăzi tot așa de repede ca o boală epidemică.

A declara însă răul fără remediu și a lua atitudinea învinsului este a părăsi lupta din viață. Și nu avem dreptul să o părăsim cât timp știm suferințele și sacrificiile cu care s'au câștigat și victoria libertății și aceea a unirii. Este drept că Statul a luat măsuri ca prin sancțiuni să se oprească alarmismul, să pună graniți vorbelor de clacă, să se zăgăzuiască neliniștea sufletească a publicului.

Ca un bun gospodar și ocrotitor Statul caută să semene gânduri bune și sentimente sănătoase.

Nu mai puțin însă, fiecare din noi este stăpân pe tot ceea ce vrea să primească și să exteriorizeze și trebuie să se arate vrednic nu numai ținându-și moralul ridicat, dar ridicându-l și al acelora ce se arată scăzut.

Este drept că împrejurările de astăzi au creat multe neajunsuri, multe suferințe. Este posibil ca profeția unui mare om de Stat politic să se realizeze și că războaiele trecutului să apară ca lupte de copii și pigmei față de acele ale prezentului și viitorului.

Este posibil ca luptele devenite eminamente naționale să facă să dispară granița dintre zonele dinainte și dindărătul câmpului de bătălie, țara întreagă rămânând amenințată de distrugere atunci când intră în războiu. După recente declarații ale unui sfetnic al tronului — nu suntem amenințați de nimeni și nu ni se cere nimic. Totuși, dacă împrejurările se vor schimba trebuie să știm să rezistăm printr-o bună înțelegere a situației, printr'o bună stăpânire de sine, printr'o disciplină și un optimism care trebuie să meargă mână în mână cu igiena trupească și sufletească.

În împrejurările de astăzi fiecare dintre noi trebuie să se considere mobilizat în serviciul patriei și trebuie să găsească (în

mijlocul învălmășelii și nesiguranței) prin el însuși ; liniștea de sine, echilibrul său sufletesc.

Știm că stăpânirea de sine constituie o virtute pentru acel ce se găsește în pericol. Nu putem spune de cineva că este disciplinat cât timp nu poate să-și comande nervilor săi.

A governa emoția, a ține în respect frica, nu numai că-ți folosește, dar contribui și la binele altora. Sub acest raport dominarea de sine constituie un adevărat altruism, o adevărată dragoste pentru altul. Amenajându-și substanța nervoasă prin lipsă de agitare, păstrându-se pentru încercări mai grele, individul se menajează pe sine și menajează substanța nervoasă a altora. Cel ce se domină este drept că se gândește întâi la sine, dar mai este și o uitare de sine pentru binele altora și este mai mare merit pentru acel care mărindu-și partea sa de risc, reduce în împrejurări grele partea de suferință a unui nevoiaș, a unui izolat, a unuia fără mijloace.

Este inutil deci să ne impacientăm, să exprimăm în tot locul dificultățile prezente. Este inutil să repetăm mereu idei care fără a aranja ceva aruncă numai pesimismul și tristețea, adevărate obstacole pentru lucru și pentru muncă. Cu un cuvânt este bine să fim astăzi mai puțin limbuți și să închidem mai bine lacătul gurii.

Cei ce vor să geamă să-și ție gemetele pentru ei și să nu caute prin ele să provoace temeri și imagini negre. Este condamnat să procești catastrofe când atâtea evenimente necunoscute pot cu timpul interveni și modifica destinele.

Neamul nostru conștient de menirea lui istorică își are un trecut ce știm că ne-a lăsat bune legate, bune moșteniri fizice și psihice, bune virtuți.

Toți care facem parte din el avem obligația ca aceste moșteniri să le păstrăm, să le completăm prin o voință de conviețuire, prin o comunitate de interese și sentimente, prin o solidaritate, de a lucra, de a îndeplini anumite aspirațiuni, de a realiza anumite idealuri.

Purtăm în noi deci comori necunoscute, dorinți și tendințe ce s'ar părea irealizabile când nu ne cercetăm în deajuns sau când nu exercităm un control asupra noastră. Care din noi nu a observat repeziciunea și dragostea cu care au răspuns la concentrare tinerii noștri ?

Și în mulțimea imensă a acestor concentrați gata de luptă nu am văzut plânsete, nu am auzit murmure, deși poate au avut de suferit unele neajunsuri.

Intr'un raport trimis de un Cămin Județean mi se arată dragostea cu care grupe de familii din sate au ajutat familiile celor concentrați. Împărțindu-se frățeste pericolele și neajunsurile, ajutându-se reciproc și cu bunăvoință, satele respective au dat dovada unei solidarități vrednice de laudă. Aceste fapte nu arată oare virtuțile moștenite dela înaintașii noștri?

Să nu ne lăsăm deci antrenări de evenimente fără a le rezista. Să nu ne închinăm în fața așa zisei fatalități fără a utiliza energia noastră, forța noastră sufletească și mintală.

Nu trebuie ca în împrejurările de astăzi să căutăm o călăuză sau un stăpân inafară, căci el există în noi, în sufletul nostru.

Țara noastră cunoaște din istorie împrejurări mult mai grele. În momentul de față privind îndărăt la drumul străbătut de înaintași, la biruințele câștigate de ei prin jertfe și sacrificii, trebuie să căutăm să mai luăm și dela umbra mormintelor lor energii care împreună cu acele ce le avem, să le exteriorizăm nu numai în muncă productivă constructivă, dar și în o rezistență puternică față de tendințele ce ar căuta să distrugă în suflet avântul generos, ar căuta să paralizeze speranța și credința în destinul nostru glorios.

Fie ca de voința de fier ce trebuie să existe în sufletul fiecărui bun Român să se sfarme în împrejurările de astăzi toate greutatețile și nemulțumirile, să se pulverizeze toate sentimentele, sau credințele bolnave și să se permită rațiunii clare, senine să întovărășească munca utilă plină de încredere și de speranță pentru tot ceea ce ne este lăsat, pentru tot ceea ce trebuie completat, pentru tot ceea ce s'a proiectat spre binele și progresul neamului.

Numai prin această voință, prin această sfortare care poate la timpul său, să fie însoțită și de jertfă, vom arăta demnitatea și valoarea noastră ca buni Români, ca buni patrioți.

Nota Redacției. Apariția „Transilvaniei“ a întârziat din lipsă de mijloace materiale.

Articolul de față al domnului Vice-președinte Dr. Preda ne-a fost trimis în cursul luni Septemvrie, conținutul său încă este de actualitate și-i facem cu plăcere loc în primele pagini ale acestui număr.

Redacția.

Comandamente ale zilelor de azi

de I. Agârbiceanu.

Imprejurările excepționale prin care trec toate țările și cari s'au agravat cu începutul lui Septemvrie, cu izbucnirea unui nou războiu, au împiedecat ținerea, la terminul fixat, a adunării generale a „Astrei“ la Cluj, adunare de mari proporții, pentru care se făcuseră toate pregătirile. Dacă s'ar fi putut ține, congresul din anul acesta, ar fi fost un moment culminant în istoria „Astrei“, o documentare de proporții mari a activității ei de după unire și o prezentare a începuturilor unei noi activități, prin executarea în cele trei ținuturi dela Vestul Carpaților, a Legii Serviciului Social.

Intre împrejurările grele de azi, despre cari nime nu poate ști cât vor dura încă, „Astrei“ îi revine datoria de a activa și mai intens decât în vremuri normale, *la ținerea trează și creșterea valorilor spirituale*, cari fac puterea de rezistență, de totdeauna a unui popor. La efortul comun al țării, material și spiritual, Asociația noastră trebuie să contribuie prin toate mijloacele sale de educație și propagandă, la crearea și creșterea *unei încrederi și convingeri neclintite în viitorul neamului și a fărăi românești*.

În acest scop conștiința națională trebuie să ajungă biruitoare în fiecare Român, prin cunoașterea *dreptului și a dreptății* pe care e întemeiat Statul Român de azi, prin întărirea credinței că ceea ce s'a câștigat după comandamentele dreptății dumnezeiești și omenești *nu mai poate fi pierdut* prin voința străină, ci numai prin *descurajare și slăbire internă*, a noastră înșine; că dela noi atârnă în primul rând, *viitorul nostru* și că, în consecință, *nici umbra defetismului* nu-i îngăduit să se apropie de noi, și că suntem datori, dela mic la mare *să aducem orice jertfă*, până la a propriei vieți, pentru apărarea patriei, pentru sporirea puterii ei de rezistență, împotriva valurilor ce s'ar putea abate și asupra noastră.

În aprofundarea și intensificarea acestei educații naționale, care a fost un scop principal al „Astrei“ și în trecut, nu vom putea în deajuns accentua necesitatea necondiționată a *solidarității naționale*, prin unirea în gând, în simțire, în voință și prin durarea *unui zid puternic*, în jurul M. S. Regelui Carol II și a cârmuirii Stafului.

Ni se pare că în vremile excepționale pe cari le trăim, față de toate celelalte preocupări din programul așa de vast al „Astrei”, această subliniere a educației naționale se ridică *pe primul plan*, câtă vreme nu se va reveni la o situație normală între țări și popoare.

Intr’adevăr azi, pe lângă înzestrarea materială pentru apărarea țării, de care poartă grijă Statul cu concursul și jertfele tuturor, creșterea *energiiilor spirituale* a totalității națiunii este primul imperativ național. Tot ce privește culturalizarea propriu zisă, poate să mai rămână în așteptare. Tot ce privește vieața sporită a națiunii conștiente, e nevoie să se îmbulzească pe planul prim.

„Astra” va trebui să contribue, din răspuțeri la creșterea *acelei spiritualități sănătoase* a neamului, care ne-a fost principala tărie și în trecut. La aprinderea acelu foc sacru, în lumina căruia să ne vedem țintele reale, și să fim gata a aduce orice jertfă pentru interesul superior al națiunii și al patriei.

Credința, nădejdea, convingerea în trecerea cu bine peste prăpastia deschisă din nou în lume, trebuie să se ridice până la *entuziasmul* în care omul și cetățeanul se uită pe sine însuși, și nu mai are în vedere decât mântuirea colectivității naționale.

De această stare sufletească avem cu atât mai mare nevoie, cu cât nu e vorbă ca încordarea energiei naționale să țină câteva zile, săptămâni sau luni, ci un timp pe care nimeni nu-l poate determina. E necesar un *optimism robust*, întemeiat pe fundamente tari care să poată ține cel puțin atâta cât vor ținea vremile grele.

E nevoie ca națiunea întreagă să se îmbrace, din nou, în acea armură spirituală care a ajutat strămoșilor să treacă prin atâtea vremuri grele. Să revenim la temeiurile existenței și a biruințelor noastre ca neam : la *conștiința tare* că apărăm un drept pentru care Dumnezeu nu ne poate urgisi ; la experiența veacurilor care ne-au învățat că *bunurile private* nu se pot păstra *fără bunul* comun al existenței și libertății patriei ; că toate ale lumii sunt trecătoare, numai *rațiunea străbate veacurile*, și că, deci, orice jertfă trebuie adusă pentru ceea ce este nemuritor ; că *împlinirea întreagă a datoriei către neam și țară*, este una dintre acele pentru care răspundem nu numai în fața oamenilor ci și în fața *lui Dumnezeu* ; că aceasta datorie nu o putem împlini decât în

deplină *frățietate*, după cum cântecul de războiu strămoșesc numea frați pe cei ce porneau să apere crucea, legea, țara; că fără *îndelunga răbdare* a tuturor suferințelor nicio biruință națională nu este cu putință.

* * *

Intr'adevăr în vremile de azi e nevoie ca toți românii să respire o *altă atmosferă morală* decât aceea în care ne-au obișnuit cele două decenii de siguranță de după unire. Un vânt aspru și curățitor de miasmele bolilor morale, trebuie să bată peste societatea noastră. O curățire a norilor e necesară, pentru ca în înălțimea gândului și în profunzimile sufletului să poată răsări astrii călăuzitori ai vieții superioare, naționale și omenești, în aceeași vreme.

Ușurat de poverile greșelilor din trecut, ușor și sprinten, neamul trebuie să se încingă cu brâul de foc al luptătorului jertfelnic, altruist. Simțirea națională trebuie să vibreze adânc și puternic, ca niște strune de oțel. Neamul întreg trebuie să fie viu, pentru a putea birui amenințările morții.

„*Astra*“ prin educația și propaganda ce va face-o, va trebui să ajute la ridicarea până la potența cea mai înaltă a atmosferei morale, tare și sănătoasă, de care avem nevoie.

În primul rând va trebui să sădim nesdruncinat în conștiința poporului că *România e întemeiată pe dreptate*, că statul nostru nu rezultatul tratatelor de pace numai, ci închegarea firească a neamului românesc pe teritoriul său etnic, realizare pentru care, de-a-rândul, a curs sângele și lacrimile noastre, în râu de jertfe, pe care puține popoare l-au vărsat cu atâta belșug ca noi.

Conștiința acestui drept firesc a realizării idealului național există în poporul nostru, căci din ea a răsărit însuși statul. Dar azi ea trebuie să fie și mai puternică, și mai clară, să se ridice până la valoarea unei *dogme de credință*, a unei dogme naționale. Ea nu se va ajunge prin simple discursuri sau cuvântări insuflite, ci mai ales prin *prezentarea istorică* a dreptății noastre. Socotesc că niciodată cunoașterea temeinică a datelor istorice și etnografice care îndreptățesc unirea, nu a fost mai necesară ca în ceasul de față.

Deci toate conferințele, vorbirile, scrierile, articolele de ziar sau de reviste, cu cari „*Astra*“ se va coborî în rândurile poporului, se va adresa lui, intelectuali, meseriași țărani, nu vor putea

fi lipsite de-aici înainte de prezentarea drepturilor istorice, etnice și naturale, care ne-a dat unirea, și ne obligă să o apărăm.

În al doilea rând va trebui să lămurim toate păturile societății asupra posibilităților de dezvoltare a unui neam în *statul lui național, liber și independent*, în comparație cu aceleași posibilități într'un Stat străin, ca supuși, nu ca stăpânitori. Aceasta pentru a lumina, în toată intensitatea ei, valoarea incomparabilă a Statului propriu, și a ținea la el cu toate rădăcinile vieții. Subiectul nu va fi greu de tratat, nici cu vorba, nici în scris. Sunt prea recente vremile stăpânirilor străine, și prea multe și grele piedecile ce ele au pus în calea progresului neamului românesc, pentru a nu se putea dovedi cu ușurință avantajele mari ale Statului național.

În al treilea rând vom sămâna adevărul că *moștenirea* de care ne bucurăm noi azi e *rodul jertfelor* înaintașilor pentru neam și țară și că fiecare generație e datoare nu numai să *apere* moștenirea primită ci și să o *crească*. Popoarele cari nu purced așa, care nu împlinesc această lege a firii, sunt sortite pieirii. Conștiința necesității împlinirii datoriei către patrie până la jertfa vieții, e o necesitate inexorabilă a zilelor noastre și ea trebuie cultivată din toate puterile. Elanul național se produce prin instinctul de conservare însuși. Dar perpetuarea lui sau cel puțin *păstrarea lui* pe vreme mai îndelungată, cum se cere azi, nu e posibilă decât printr'o vie conștiință a datoriei și a jertfei.

În al patrulea rând, propaganda „Astrei” va trebui să contribuie și mai mult pe un teren pe care două decenii aproape numai ea a lucrat, acela al dragostei *între frați* și a *solidarității naționale*.

Națiunea noastră a fost și s'a simțit mereu unită în gând, în simțire și voință și înainte de unire și după unire. A repudiat instinctiv și din o cumițenie firească toate încercările de divizare și fărâmițare a energiilor naționale. N'a plecat urechea nici la curentele subversive pe cari unii rătăciți au încercat să le introducă și la noi.

Totuși au fost posibile fapte recente cari au îndoliat întreg poporul și au putut pune în primejdie însuși Statul în situația grea de azi.

Astfel „Astra” va trebui să contribuie, din toate puterile, la *însănătoșirea celor ce ar mai*

putea trăi în rătăcirile fatale, producând o clarificare a gândului și simțirii românești care să excludă pe viitor posibilitatea unor fapte ce rănesc adânc sufletul național.

Va trebui să lămurim comandamentele morale ale adevăratei mentalități și spiritualități românești, cari n'au admis niciodată între metodele lor de manifestare crima, călcarea legilor dumnezeiești și omenești.

Solidaritatea națională nesguduită nu se poate obține decât prin intelect și inimă sănătoasă, creștină, cari au cimentat neamul și în trecut, în activitatea lui.

„Astra” a lucrat, de decenii, mână în mână cu biserica și cu școala, pentru sănătatea morală a poporului. Va trebui să intensifice aceste legături, această activitate până la însănătoșirea completă a atmosferei morale înveninate, pe care unii prea o respiră încă.

În rezumat, ni se pare că azi și în vremea ce vine, până la o stabilire a păcii, activitatea „Astrei” va trebui să pună pe primul plan educația conștiinței morale, a celei naționale și cetățenești, pentru a direcționa pe drumul sigur al consolidării și întăririi rezistenței naționale, toate energiile bune ale națiunii și a face inofensive fie scăderile și păcatele naționale, fie rătăcirile singuraticilor.

E nevoie de crearea suportului etic al vremilor grele, iar acesta nu poate fi decât un suflet luminat, sănătos, conștient, convins, asupra rostului de viață al neamului și asupra datoriilor pe care le avem la marile întorsături ale istoriei.

Lectura

— Baza psihologică și rolul ei educativ-instructiv —

de **L. Bologa.**

Una dintre problemele de căpetenie în educația tineretului este aceea a lecturii. Cărțile îmbie puberului ca și adolescentului cea mai ușoară modalitate de a se instrui, de a-și satisface curiozitatea în variate directive și în același timp de a-și mulțumi afectivitatea. E lucru constatat de altfel statisticește că, în medie, nu se citește atât de mult în restul vieții, cât se citește în tinerețe.

Vom încerca în cele următoare să fixăm pe baza cercetărilor de psihologie experimentală ¹⁾: 1. Care este lectura favorită celor două epoce din viața tineretului — pubertate și adolescență — ; 2. Baza psiho-fiziologică a acestei lecturi ; 3. Mijloacele prin care se poate înlătura influența dăunătoare a lecturii ; 4. Factorii determinanți ai lecturii în epoca maturității ; 5. Lectura la sate.

Lectura specifică pubertății o formează aventurile. Aici se cuprind *Robinsonadele, istoriile cu haiduci, povestirile cu călătorii aventuroase cu indieni și detectivi*. Dintre acestea, Robinsonadele deschid gustul pentru lectura aventurilor încă pe la etatea de 9—10 ani, deci mult înaintea pubertății, o continuă istoriile cu haiduci ajungând ca între etățile de 12—16 ani să prevaleze povestirile cu călătorii aventuroase, cu indieni și detectivi.

Specificul acestor creații literare în comparație cu poveștile, lectura favorită a copilăriei, este *apropierea evidentă de realitate*. Eroii aventurilor nu mai sunt creații ireale ale fantaziei ci oameni cu însușiri sufletești și trupești posibile. Ei sunt înzestrați nu cu puteri miraculoase ci cu inteligență și cunoștințe practice variate și bogate, care îi ajută să iasă din încurcături ; au o îndrăzneală izbitoare, pe care o folosesc în luptele oferite de ocazii pământene. Acțiunea se desfășoară pe locuri geografice cunoscute, nu pe tărâmurii fantastice ca în povești. Trăsătura lor caracteristică

¹⁾ L. Bologa: Lectura tineretului, ed. Institutul de Psihologie, Cluj, 1933.

este acțiunea care prin felul cum e complicată, urmărește realizarea unei încordări a psihicului, ca desnodământul istorisirii să aducă o destindere cu atât mai binefăcătoare.

În general aventurile ca și poveștile, prin scopul urmărit, au un caracter moral: *dreptatea, adevărul*. E adevărat că elementele sufletești cu care înzestreză pe dușmanii eroilor din povestire, mijloacele cu care aceștia încearcă să-și realizeze scopurile distructive pot influența pe cetitor tot așa ca și celelalte. Însă dacă lectura aventurilor poate influența în rău sufletul tineretului, în mare parte se datorește epocii de care se leagă.

Pubertatea „se caracterizează prin un dezechilibru fizic, fiziologic și psihic. Vieța copilăriei își caută o nouă structură adecvată structurii psiho-fiziologice a adultului. Acest dezechilibru sufleteș și fizic se traduce prin o stare generală de neastâmpăr, nervozitate, care-l predispune spre o continuă activitate. Această activitate se poate traduce în fapte, în mișcări reale, dar nu rareori le este dublată de o activitate nervoasă spirituală, care se traduce în acțiuni imaginare din cele mai curioase. Descrierile aventuroase îi oferă tânărului posibilitatea unei descărcări a nervozității sale, în domeniul imaginației”.¹⁾

O altă caracteristică a acestei epoci este lipsa unei voințe morale îndrumată de un ideal moral, care să aibă puterea necesară de a stăpâni nervozitatea și a restabili dezechilibrul provocat de prefacerile prin care trece puberul. În copilărie societatea își impunea voința sa. Această eteronomie este înlăturată acum, puberul nu mai vrea să asculte de cei din jur, deși nu are nici puterea de voință, persistența necesară de a urmări rezolvirea unui ideal moral și nici capacitatea mintală de a-l desluși prin atâtea atitudini pe care i le oferă societatea.

La aceste constatări se mai adaugă una care contribuie la înțelegerea acestei probleme. Pubertatea se mai numește din punctul de vedere al nesațiului cu care se citește „epoca furiei cetitului”. Puberul e în stare să renunțe la cele mai necesare acte zilnice, mâncare, somn, pentru cetitul anumitor cărți. Prin acest citit mult, ajunge să rupă legătura cu realitatea înconjurătoare și să trăiască într-o lume imaginară aidoma celor citite în romanele de aventuri. Cele trăite în lumea lui imaginară încearcă apoi să le transpuie în această lume.

¹⁾ Educație și lectură, L. B., rev. Luceafărul Nr. ... pag. 14.

Care este modalitatea de a feri pubertatea de influența rea a romanelor de aventuri. Cele mai multe mijloace recomandate sunt de natură coercitivă: puberul să fie urmărit și oprit dela citirea unor astfel de cărți. Măsura aceasta nu s'a dovedit a fi din cele mai bune, pentru că nevoia psiho-fiziologică nu e satisfăcută câtuși de puțin. Iar urmările acestei reprimări poate aduce reacțiuni din cele mai nefavorabile unei evoluții normale. *In locul regulării mai bine să încerce o canalizare.* Cărțile de aventuri utopice pătrunse de o adevărată moralitate, în care mijloacele tehnice întrebuițate în desfășurarea acțiunii să fie la fel de utopice, satisface nervozitatea fără a oferi tinărului exemple rele sau mijloace pe care le-ar putea întrebuița în acțiunile lui obișnuite sau imaginate și aplicate azi. Romanele lui J. Verne, în care lectura științifică predomină sunt unele din mijloacele nimerite. Descrierile de călătorii ale scriitorilor noștri (Vlahuță, Hogaș, etc.) încă pot satisface nevoia psiho-fiziologică a puberului îndemnându-l să cunoască acele colțuri pitorești ale țării noastre, fără să aducă cuiva vreun rău, iar lui numai bine.

O altă modalitate de a evita influența rea a romanelor cu aventuri este *contactul cu natura*. S'a constatat că lectura aventurilor formează lectura puberului dela sate abia într'o proporție de 15—20%, pe când pentru cel dela oraș merge până la 90%. Explicarea ne-ar da-o faptul că cei dela sate își descarcă nervozitatea prin excursii în păduri, pescuit, urcat pe dealuri și munți sau după poame prin pomi; în tot cazul acțiuni mai puțin dăunătoare societății decât bandele micilor hoți sau criminali, care urmăresc spargeri sau chiar omoruri. Cei dela oraș sub influența lecturii cantitativ prea mare, punându-și în joc imaginația, ușor se pot deda la acte vătămătoare societății, mai ales că-i oferă și împrejurările și mijloacele descrise în cărți. Deci să facă excursii cât mai multe.

Lectura specifică adolescenței am putea-o cuprinde sub un termen general de „lectură realistă”. Ea cuprinde nuvelele, poeziile, romanele și teatrul. Li zicem „realistă” pentru că aceasta este caracteristica ei; imaginația nu mai este pusă în situație de a iscodi personajii, tărâmurii și acțiuni neverosimile, ci de a zidi o lume a realului așa cum sufletul adolescentului o dorește.

Dintre genurile amintite, romanele se citesc mai mult, apoi nuvelele, mai puțin poeziile și teatrul. Ca lectură specifică ado-

lescenței putem socoti deci romanele. Romanele cu conținut sentimental, erotic, istoric și războinic sunt cele mai citite; mai puțin citite sunt cele religioase, senzaționale, psihologice, filosofice și biografice. Fetele citesc mai mult romane sentimentale, erotice și istorice pe când băieții pe cele de dragoste, sociale și erotice

Cum se explică înclinarea deosebit de pronunțată a adolescentului spre lectura sentimentală și erotică? O explicare aflăm în însăși structura sa psihică. Sufletul adolescentului se caracterizează printr'un spirit critic dialectic de o parte și printr'un sentimentalism ce se revarsă în reverii de alta. Spiritul critic îl îndrumază spre o cunoaștere obiectiv-științifică a lumii, sentimentalismul însă îl derutează. De aci marile planuri, reformele grozave ce incolțesc în mintea lui, spiritul gata de întreprinderi noi, tot atâtea manifestări nu se pot justifica decât prin marea potențialitate a elanului său vital. Curajul atât de semnificativ al acestei epoce își găsește fundamentul în această conlucrare a sentimentalismului cu înclinările spre reverii. Sentimentalismul este diriguitorul, iar gândirea, manifestată ca spirit critic, este pusă în slujba aceluia.

Acestei structuri sufletești romanele îi dau atâtea elemente noi, cunoștințe variate care-i satisfac gândirea și toate acestea într'o formă corespunzătoare sentimentalismului său. Condițiile externe ale vieții sociale, cele interne ale propriei sale mentalități create în cursul anilor și ale firii sale individuale îl împiedecă să trăiască vieța cum impulsurile sale îl îndeamnă. Toate acestea le transpune într'o lume imaginară prin eroii și acțiunea romanelor, trăind alături de ei ceea ce în lumea reală i-ar fi exclus.

Lectura erotică în special are însă un mare defect: ea nu satisface anumite trebuințe ci excită impulsurile latente și așa destul de puternice ale tânărului, îi creiază o obișnuință din ceea ce era doar o dorință în stare de a fi stăpânită de sufletul său, corupându-l în idealismul și sentimentalismul său.

Această pacoste în vieța tineretului se poate înlătura pe două căi: 1. Una externă reprezentată de societatea în care tânărul trăiește. Mediul social să se ferească de a oferi lectură atâtătoare de impulsuri subconștiente și a pregăti o mentalitate subredă din punct de vedere moral. 2. Formarea unei voințe morale autonome nesdruncinabile a adolescentului. Epoca adolescenței este epoca în care se pune bază unei noi vieți sufletești prin con-

solidarea voinței autonome. Tânărul e chiar capabil de a opune rezistență influențelor rele dacă are conștiința că însușirea lor nu i-ar ridica prestigiul în fața camarazilor și a mediului social în general. E lucru constatat că mulți tineri se dedau la acte imorale — indiferent natura lor — pentru a nu-și pierde stima în fața colegilor. Citirea scrierilor nepermise cu conținut erotic găsește în orgoliul personal sau în conștiința propriului eu, un stimulent de o putere de neînchipuit. Și tocmai de aceea o conștiință morală solid zidită își poate cere autonomia fără teama că va aluneca pe panta indicată de impulsurile oarbe și necontrolate.

Lectura adultului este determinată de trei factori. În primul rând este elementul *distracției*. Obosit de munca zilei, dornic de a afla o reconfortare psihică, omul matur așa cum caută un film de cinema, o operă sau un teatru, umblă și după o carte.

Al doilea factor determinant în alegerea cărților pentru adult este specialitatea sa profesională. Un medic se va interesa de tratatele de medicină, un avocat de cărțile cu legi, etc. Este o cerință a oricărui profesionist de a se pune la curent cu noutățile specialității sale.

În al treilea rând socotim firea, înclinările temperamentale, ca factor hotărâtor în alegerea cărților de lectură. Firile erotice vor găsi o plăcere în citirea cărților cu conținut erotic, cele nervoase vor căuta cărțile cu acțiuni excitante, războaie, aventuri, etc. — Cunoscoamă medici de seamă a căror lectură e Karl May, Scherlock Holmes, etc.; un general citea cu pasiune cărțile apărute în Biblioteca celor 15 Lei și numai pe acestea. — Altorii le place descrierile de călătorii, descoperiri, intervenții, etc.

Ce să citească un adult și cum să se orienteze în alegerea cărților de citit? În ce privește cărțile menite distracției o orientare pot da recenzile revistelor cu renume și recunoscute ca serioase. În al doilea rând ne putem orienta după premiile mari acordate autorilor pentru cutare sau cutare carte. (Premiul Nobel, ale Academiei franceze, etc., pentru cele străine, ale Academiei Române, Fundațiilor Regale, etc., pentru cele românești.)

Inclinările individuale pentru anumite genuri de lectură pot fi satisfăcute în măsura în care ele nu sunt pe cale de a aluneca pe căi patologice de obsesii, fantasmașorii, etc. Aceasta pentru că omul adult are o structură sufletească formată, care se bazează

pe o seamă de habitudină oricând gata să contrabalanseze efectul unei cărți rele.

Lectura la sate. În epoca școlară copilul citește de obicei cărțile pe care le primește din biblioteca școlii sau ca premii școlare. Depinde deci de priceperea învățătorului în îndrumarea sănătoasă a lecturii. Ea trebuie să se facă în conformitate cu normele psihologice ale copilăriei. Pentru adolescență, problema e mai dificilă. Tineretul satului scapă de sub controlul școlii, rămânând numai sub al familiei. Pentru această epocă însă lectura nu prezintă aceeași importanță ca pentru tineretul școlar. Adolescentul dela sate peste săptămână e preocupat de lucrul câmpului, iar duminica se duce la hora satului, stă de vorbă înhăitându-se în cete care cutreeră satul, mai oprindu-se pe la vreo cârciumă sau făcând alte drăcovenii. Dela etatea de 18 ani premilităria răpește băieților și acest timp. În măsura în care se cere o îndrumare a lecturii, ea ar putea-o face tot învățătorul prin șezătorile literare organizate la școală.

Pentru adulții dela sate ar trebui să se preocupe conducătorii Caselor culturale prin o organizare a bibliotecilor corespunzător nevoilor și intereselor țărănimii, pe țăran îl interesează pentru distracție veștile din lumea mare, ceea ce ar putea afla în reviste și ziare populare, poveștile, povestirile istorice din trecutul nostru și snoavele; în ce privește nevoile lui plugărești — agricultură, creșterea și îngrijirea vitelor, etc. — deși e cam sceptic față de ceea ce se scrie în cărți, totuși cărțile din aceste domenii îl atrag și le urmărește cu destul interes mai ales dacă sunt scrise într'un limbaj apropiat priceperii lui.

Vremuri grele... Oameni pentru ele

Schiță pentru o conferință de arzătoare actualitate

de **Petrea Dascălu**.

În Europa s'a aprins iar focul războiului. Aproape jumătate dintre locuitorii ei stau de peste o lună de zile încăerați sau gata de-a se încăiera. Ceea ce cuvântul n'a putut împăca, va trebui să împace tunul, pușca, mitraliera și alte scule ucigașe.

Dar când arde șura sau casa vecinului, nu e greu ca focul să sară și la bunurile tale. E deajuns o scânteie răătăcită pe acoperișul uscat iască, ca vâlvătaia focului să devină mare, primejdia să se întindă. În astfel de cazuri se iau din vremuri măsuri de apărare, de îndepărtare a răului. Se aduce apă, ca să fie la îndemână, se udă mereu lucrurile ușor de aprins, se îndepărtează din calea focului tot ceea ce ar putea atrage dogoreala flăcării. Uneori, când prăpădul limbilor de foc se preface în catastrofă amenințătoare de-a înghiți uliți întregi, se pun la cale dărâmări de case, șuri, șoproane, pălanuri, garduri, pentru a opri lățirea și întinderea lor. Nu când se ivește cocoșul roșu, — flacăra — pe acoperișul casei sau a șurii, se aleargă după apă, ci cu mult înainte, până ce nu-și arată ciocul.

Așa e și în vreme de războiu sau chiar și numai în zile de amenințare cu războiul, măsurile de apărarea hotarelor se iau cu mult înainte și nu când dușmanul a dat buzna în hotarul țării. De hoțul ce vrea să te prădeze, te aperi mai ușor la poartă, decât după ce ți-a intrat în casă. Și cum focul războiului e în preajma hotarelor noastre, nu putem sta cu mâinile în sân și cu ochii la cer. Flăcările încăierării sunt atât de aproape, încât scântele lor pot foarte ușor să ne aprindă și casa noastră, casa tuturora, care este țara. De aceea M. Sa Regele cu înalții Săi sfinici au hotărât, încă dela începutul ivirii primejdiei concentrarea mai multor contingente de soldați, pe cari înarmându-i i-a trimis la granițe să stea de veghe neadormită, iar în caz când focul s'ar aprinde, să-l stingă sau să-l oprească de-a se lăți în țară. Nu e

ușoară, nici plăcută aceasta priveghere de zi și noapte, din primăvară până acum în prag de iarnă, stând cu arma în mână, gata de-a apăsa pe trăgaci. Dar când toate țările o fac, nu putem rămâne noi mai nepăsători, mai culcați pe-o ureche. Și cum focul încă arde tot mai cu furie, de unde putem ști că nu sare și la noi ?

Concentrările poruncite de M. Sa Regele, care veghează cel dintâi și mai treaz la hotarele intereselor românești au fost și sunt necesare, așa cum e necesară încuierea porții, dacă vrei să te aperi, din bună vreme, de hoți sau cum e de lipsă apa dacă vrei să stingi focul. Deci a mai discuta sau cârți contra acestor măsuri de apărare, nu e nici iertat, dar nici nu-i faptă de bun cetățean. Văicărelile, plângerile, oftaturile, glasurile și bocetele plângărețe nu-și au locul, în vremea când, nu departe de noi bubuiesc tunurile, vorbesc sculele ucigătoare, mor oamenii, ard casele, se prăpădesc bogății de mare preț.

Un prieten îmi povestea, cum lăptăreasa lui, — femeie delasat, — deschizându-i ușa în fiecare dimineață, îi aducea câte-o jelanie în casă :

— „Rău de noi, Domnule, că mi-au dus feciorul la oaste. L'or plecat chiar alaltăieri la graniță, pe zonă“.

Alteori și mai plângăreată :

— „Mi-or dus și pe ginerele... Acum, suntem gata... Numai sufletul din oase îl mai avem...“

În altă zi, cu altă plânsoare :

— „Acum, nu vă mai pot aduce lapte... Ne-or luat și-un cal, fie-le pomană, să le fie“.

Și așa într'o zi ca 'n alta.

— „Ca s'o cumințesc puțin“, — spunea prietenul, — „mi-am luat într'o zi răgazul să stau de vorbă, mai lungă, cu ea.

— „Și zi, așa... Nu le-or fost destul, că ți-au dus feciorul și ginerele, ți-au mai luat și calul din ham!?“

— „Și, Domnule și... Chiar bătaia lui Dumnezeu...“

— „Da' un cal tot ți-au lăsat...“

— „Da' ce vrei, să mi-i ia pe amândoi?“

— „Nu c'aș vrea eu, dar, vezi s'ar putea întâmpla și asta... Ba s'ar putea, Doamne ferește, să-ți dărâme casa, să-ți ia chiar și vieța D-Tale...“

— „Doamne nu ne lăsa“, — făcu lăptăreasa, împletind o largă și cucernică cruce. „D-ta ai vrea una ca asta?“

— „N'aș vrea, dar câte nu se pot întâmpla într'un războiu: rele peste rele și nenorociri peste nenorociri, una mai mare, decât alta“.

— „Doar' ne-o păzi Dumnezeu. Să rămânem numai cu atâta. N'am mai zice nimica“, încheie vorba lăptăreasa, îndreptându-se spre ieșire.

— „Care va să zică, nu-i chiar așa de mare răul și necazul de acum. El poate fi și mai mare și mai îngrozitor?...“

— „Și mai și, Domnule, dar Dumnezeu drăguțul nu ne va lăsa...“

Din acel ceas, spune prietenul, lăptăreasa lui, nu are alt cuvânt, decât: „Doamne ferește-ne de mai rău!“.

Asupra concentrărilor fiecare cetățean cu capul limpede și judecata în rând, trebuie să fie bine edificat. Ele nu pot fi ușurate decât în momentul când primejdia războiului a trecut. Acest moment nu va fi știut și cunoscut de nimeni altul, decât de cei cari au chemarea să-l descopere.

Dar, cum cel dus, să stea de strajă la hotarul țării are lăsată acasă familia: soție, copilași, părinți, frați, surori, poate unii bolnavi, neputincioși, cărora le-a fost ajutor și sprijin, câștigător de pâine, ocrotitor în zile grele, golul rămas în urma lui trebuie repede umplut. Aceste brațe luate de pe toporiște, de pe coarnele plugului, de pe jugul carului, de pe coada sapei sau a târnăcopului și încheștate pe țeava armei, apărătoare de țară și moșie, trebuiesc înlocuite. Nu se poate ca un sat de oameni înțelegători, să nu poată înlocui o sută, două, de brațe, luate dela rostul lor și puse la un rost mai mare, mai al tuturor.

Munca câmpului cere trudă și oboseală mare. O știm toți cari ne-am hrănit din această muncă. Mai știm, că o femeie, oricât ar fi ea de voinică și de harnică, nu va putea nici când birui greul dus de-un bărbat. De aceea în muncile grele să li se dea ajutorul cerut de necesități.

Bătrânii și copiii oricât și-ar pune la încercare puterile, nu vor putea înlocui brațul vârtos, puternic și priceput al bărbatului sau al flăcăului dus. Sunt munci, la cari pe lângă putere și viçoare bărbătească, se mai cere și pricepere. Ori, răsturnarea, încărcatul și aducerea în curte a bușteanului pentru lemne de foc,

nu o va putea face zece femei și toți atâți copilandri, cum ar putea-o face doi-trei bărbați obișnuiți cu greul acestor fel de lucrări. Tot așa e cu aratul, semănatul, urcatul porumbului în coșare, poduri și alte zeci de îndeletniciri plugărești.

Famiiliile din cari s'au dus unul, doi, chiar și trei puteri de muncă, se vor sili să-și împartă greul pe umerii celor rămași acasă. Aceștia siliți de împrejurări, se vor opinti din toate puterile, să ducă carul poverilor mai departe. De aceea nu vor fi rari cazurile, când femeile vor purta biciurile și coasele pe umeri, bătrânii, — gârboviți, — și copilandri nevrâstnici vor găfâi și se vor încorda la răsturnarea plugurilor pe spate și la îndrumarea lor pe brazda ogorului.

Dar este o limită, o margine a puterii trupești. A trece peste această miezuină, înseamnă a te răsturna în mormânt sau a te prăvăli pe costila, pe care nu vei mai urca-o niciodată. Sunt legi firești, naturale, care trebuesc ținute. Nu poți cere unui gârbovit de ani sau unui copil necopt muncă și încordare peste puterile lui. Pe lângă, că e nefiresc, mai e și neomenos.

Și mai este și altceva, în sprijinul celor ce le vom mai spune. Dacă concentrații stau de pază la hotare, nu numai pentru ei și ai lor, ci și pentru mine, pentru tine, pentru el, pentru noi, toți și toate, oare nu e omenește, creștinește, ca și noi să facem ceva pentru ei?

Cei duși sunt puținii, cei rămași acasă e mulțimea. Oare cei mulți să nu fie în stare a ajuta și a umplea cele câteva goluri de brațe muncitoare, mutate vremelnice la rosturi de mare folos obștesc? Unde nu vor fi suflete înțelegătoare pentru timpurile mari de azi, nu se va putea face nimica sau aproape nimica. Se va repeta istoria plină de învățătură, a scoaterii sacului cu grăunțe din gărlă, de către cei trei tovarăși în ale neînțelegerii: racul, broasca și știuca. Acolo unde, a despărți, a ațâța la desbinare, a vâna interese personale, a tulbura apele liniștite, a căuta noduri în papură, a răzbuna păcate vechi dar neuitate, — e virtute, acolo glasul vremurilor istorice nu se va putea face auzit. Acolo, întâi să se facă slujba sfeștaniei de curățirea și alungarea duhurilor rele, apoi să se înceapă opera mare de ajutorare a familiilor celor concentrați. Cu inimi înăcrite și minți constipate, — în-cuiate, — nu se vor face mari lucruri.

Dar să mulțumim lui Dumnezeu, că mai mulți și mai numeroși sunt contrarii celor de mai înainte. În comunitatea satelor

noastre sunt suflete și energii, cari s'au pus și se vor pune întotdeauna, când cer interesele neamului, în fruntea treburilor de bine obștească. Aceștia vor ști pune în mișcare aparatul de ajutorare a familiilor celor concentrați.

Acestora ne alăturăm toți, cari servim o cauză comună: întărirea neamului.

De aceea ne dăm și noi părerea, fără de-a ne impune punctul nostru de vedere.

Întâi vor trebui mobilizate toate inimile bune, înțeleghătoare ale satului. De pe tribuna Căminului cultural, din amvonul bisericii, catedra școlii, din colțul de povești al satului, să se cheme lumea la frățeasca unire de ajutorare a familiilor rămase văduvite de brațele muncitoare.

Mă gândesc la buna înțelegere și la armonioasa conlucrare a tuturor conducătorilor din sat. La acea înțeleghătoare muncă pe care am cunoscut-o, odată, în vremurile de subjugare străină, într'un fruntaș sat, în care astăzi dihania învrăjbirii rânjește victorioasă din orice colț.

Acei conducători înțeleghători ai satului vor ști descoperi o cameră călduroasă, în care mamele să-și lase pentru o oră, două, leagănul cu pruncul adormit în el, până ce se repede să i se macine o mână de grăunțe, sau să-și fărâmițeze bruşii țarinei însămânțite. Căci nu-i mai întristătoare priveliște decât o mamă robotind cu pruncul acățat de gât și expus la răceala toamnei. Să scăpăm aceste mlădițe ale neamului, ocrotindu-le din frageda etate, pentru a le avea întărite pentru alte vremuri grele, ce poate vor mai urma.

Trebuesc făcute înțeleghătoare toate femeile din sat să primească a ocroti pe copilașii nevârștnici ai celor plecați, ori de câte ori mamele lor sunt silite să-și părăsească casa, pentru a-și vedea de lucru dinafară.

În satele mici conducerea ajutorării celor concentrați poate fi încredințată unui singur comitet, din care însă nu pot lipsi cei mai luminați și marimonioși țărani din sat. În satele mari să se formeze mici comitete de conducere, fie pentru câte o stradă, două, fie pentru câte un grup de case, strâns unite între olaltă. Nu e grășită nici înființarea de comitete pentru câte un dric de hotar, putându-se mai ușor controla starea câmpului lucrat din milă și cu ajutor obștesc.

Membrii comitetelor de ajutorare vor cunoaște lipsurile fiecărei familii. Ei vor ști împărți munca cerută de necesități, între membrii, cari vor trebui să o îndeplinească, cu acea tragere de inimă, ca pe a lor proprie.

Munca îndeplinită fără tragere de inimă, nu e ajutor. E mai mult înșelătorie. Cel ce ajută pe altul, să se gândească la proverbul: „Astăzi ție, mâine mie”, aplicat pentru cazul de față.

Grupul oamenilor de conducere a operei de ajutorare poate fi subîmpărțit și în specialități, unii se vor îngriji de procurarea lemnului de foc, alții de lucrarea câmpului, starea sanitară, situația morală, îmbrăcăminte, etc. Dacă în jurul Căminului cultural s'au strâns și unit oameni de suflet, bărbați cu bună intenție față de satul al cărui pământ îl calcă, opera de ajutorare a familiilor celor concentrați, se va îndeplini spre mulțumirea tuturor. Un mai bun prilej de verificare, de examen al conștiințelor, alese să conducă Căminul cultural, în înțelesul strict al legii, nici că se putea da.

Biserica și școala pot ajuta mult la ușurarea acestei sarcini. Cuvântul rostit de pe amvon, îndreptat cu căldură, va mișca inima cea mai împietrită, ce se va înmuia în fața nenorocirii altuia.

Lumea școlară, cu sentimentul ei nevinovat, va fi instrumentul cel mai eficace, drumul cel mai scurt și nimerit de-a mișca sufletele părinților pentru opera mare și creștinească a binefacerii.

Care mamă nu se va înduioșa văzându-și fetița croșetând un ciorăpior sorocit unui băiețel de om sărac, și al cărui tată de luni de zile stă stâlp neînfrânt la granița țării?

Ce inimă de tată nu-și va picura mulțumirea văzându-și odrasla împărțindu-și bucata de pâine cu ortacul de școală a vecinului dus de poruncă mai înaltă cine știe unde?

Nimeni să nu se bizuie pe părerea, poate înșelătoare, a îndepărtării primejdiei dela hotare, căci nime nu știe ce poate aduce ziua de mâine.

Dacă lângă via încărcată cu rod, trebuie oricând păzitor, cu atât mai mulți păzitori îi trebuiesc unei țări râvnite de mulți lacomi.

Pe făgăduelile de pace ale unora și altora nu te poți bizui prea mult. Încrederea ți-o poate da numai tăria nației tale. Și nația e tare, după cum o ai știut organiza și pregăti în vremuri de pace pentru zile de războinică vieață.

În tot cuprinsul țării să se pornească acțiunea de organizare a ajutorării familiilor celor concentrați astăzi, mobilizați poate mâine. Această ajutorare să nu fie numai o alifie fără nici un efect, ci adevărata medicină, ce vindecă rana dureroasă.

Cu cât concentratul își va ști familia mai ocrotită, cu atât îi va crește puterea de a învinge greutățile concentrării. Și-apoi țara o formăm toți, nu numai unii. La susținerea și apărarea ei să luăm parte fiecare. Unul pe frontul granițelor, altul acasă, în-lăuntrul țării.

Numai din încheștarea tuturor voințelor, va putea răsări învingerea sau se va putea apăra pacea.

O țară, ce nu se poate bizui pe tot ce are viu în ea, e ca o mână, a cărei, unul sau două degete nu vor să lucreze.

Încercați deosebirea: prindeți un lucru cu puterea celor cinci degete dela mână, după care probă, repetați încercarea fără ajutorul, fie, chiar și a degetului mic.

Organizarea ajutorării familiilor concentraților să fie obiectivul cel mai însemnat de ajuns, a zilelor prezente.

Două expoziții ale „Astrei“ la Cluj

Adunarea generală din acest an a „Astrei“, convocată la Cluj pentru zilele de 9, 10 și 11 Septembrie, ar fi fost fără îndoială o culme în lungul șir de manifestații și serbări naționale, cu care Asociațiunea a împodobit istoria din ultimii optzeci de ani ai Ardealului. De proporțiile ei grandioase și-au dat seama nu numai cei ce, în frunte cu dl Dr. Iuliu Hațieganu, președintele despărțământului Cluj, lucrau de mai bine de o jumătate de an la organizarea ei, ci întreaga obște românească, care se pregătea să ia parte la serbările din capitala Ardealului, în număr și într'un elan cu totul neobișnuit.

Când totul era pregătit a venit însă, peste bucuria noastră, tragică schimbare a situației internaționale. Când ochii tuturor se îndreptau cu îngrijorare spre hotarele țării, „Astra“ nu mai putea chema la festivități, chiar dacă acestea aveau drept ultim scop întărirea solidarității naționale, cea mai de preț pavază a noastră în aceste vremuri de grea cumpănă. De aceea serbările au fost amânate pentru vremuri mai senine, a căror nădejde n'am pierdut-o încă. Clujul, care n'a organizat nici o adunare generală a „Astrei“ în anii de după războiu, vrea să ne dea adunarea lui, — și ne-o va da-o.

Dintre manifestările merite să ilustreze adunarea dela Cluj, erau însă două care nu mai puteau fi amânate, mai ales că pregătirea lor, împreună cu mari cheltuieli, a fost dusă la bun sfârșit până în cele mai mici amănunte. E vorba de cele două expoziții: „Astra în documente, cărți și imagini“ și „Expoziția de artă plastică ardeleană (1919—1939)“. Inaugurarea lor a avut loc la 10 Sept., în cadre deosebit de sărbătorești, cu participarea d-lor Ministru al Cultelor Dr. N. Zigre, Subsecretar de Stat dela același departament, Ion Marin Sadoveanu, a I. P. S. Lor Nicolae Colan, Episcopul ortodox și Iuliu Hossu, Episcopul unit al Clujului, a d-lui Dr. C. Tătaru, Rezydentul Regal al Ținutului Someș, a d-lui prof. N. Drăganu, prorectorul Universității, a d-lui Dr. Iuliu Moldovan, președintele „Astrei“ și a d-lui Dr. Iuliu Hațieganu, președintele

desp. Cluj și Tribunalul Șoimilor, precum și a unui neobișnuit de numeros și de select public, în rândurile căruia am remarcat cu bucurie și pe câțiva din președinții despărțămintelor noastre.

Ce au fost aceste expoziții se poate vedea din cuvântările rostite cu acest prilej, pe care le reproducem mai jos, textual sau în rezumat. Ne mulțumim să adăugăm că amândouă au fost adăpostite în localurile admirabil inzestrate în acest scop ale Universității „Regele Ferdinand I” și anume Expoziția „Astrei” în sălile Bibliotecii Universitare, iar cea de artă plastică în sala de conferințe a Colegiului Academic. Bogăția materialului expus, achiziționat în împrejurări neobișnuit de grele, precum și prezentarea lui a satisfăcut până și cele mai exigente pretențiuni. Comitetele organizatoare ale expozițiilor merită întreaga noastră recunoștință.

Festivitatea de inaugurare a expoziției „Astrei” a avut loc în sala de conferințe dela Biblioteca Universității, de unde după vizitarea expoziției publicul a trecut în splendida sală festivă a Colegiului Academic, unde a fost deschisă expoziția de artă plastică. La aceasta din urmă au fost expuse 91 de picturi și 16 sculpturi de către 44 artiști ardeleni și bănățeni de după Unire, în viață sau dispăruți. Ambele expoziții au fost unice în felul lor. „Astra” a avut, astfel, norocul să aibă la Cluj cea dintâi expoziție a ei, iar arta plastică ardeleană cea mai bogată și mai frumoasă expoziție din câte a văzut Ardealul. Din aceste motive, cele două manifestări clujene au avut o adâncă semnificație, subliniată, de altfel, de întreaga noastră presă. Sperăm să fie amândouă un început pentru astfel de manifestări, de care adunările noastre generale au fost lipsite până acum.

Expozițiile au rămas deschise până la 10 Octomvrie.

Lăsăm să urmeze cuvântările rostite cu prilejul inaugurării. Ambele festivități au fost prezidate de dl Dr. Iuliu Moldovan, președintele „Astrei”.

1. Expoziția „Astra în documente, cărți și imagini”.

Discursul d-lui Dr. N. Zigre, Ministru al Cultelor.

„Astra” Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român, de 78 ani își împlinește misiunea nobilă și națională de culturalizare a poporului român din Ardeal.

Fondată în epoca de revenire la încrederea în propriile sale puteri ale Națiunii, după o amortire în urma luptelor eroice de libertate din 1848—49, înăbușite de baionetele imperiale, „Astra” noastră de-a-lungul alor trei pătrări de veac, a slujit cultura și conștiința națională a poporului român din Ardeal, Crișana, Banat și Maramureș.

Vigoarea și energia poporului român din Ardeal, erupte în splendido manifestatăni politice și de eroism de arme pentru libertatea națională, neizbutite în urma perfidiei imperialismului sgduuit, dar încă neînfrânt, a căutat să-și afle alt câmp de acțiune, — câmpul vast și roditor al culturii.

Urmașii iobagilor trăiți atâtea veacuri în întuneric, voiau să ajungă la lumină, prin propriile lor puteri, prin biserica și școala românească, prin carte, presă, prin meserii și comerț, bănci și instituțiuni financiare, — prin toate mijloacele pe care civilizația de atunci le oferea năzuinței de progres a omenirii.

În anul 1861 la Adunarea Generală ținută în zilele de 23—26 Octomvrie la Sibiu, a luat ființă sub conducerea nemuritorilor Arhieriei Andrei Baron de Șaguna și Alexandru Sterca Șuluțiu, secondați de alți mari fii ai neamului, „Astra”, azi octogenară, dar rămasă totuși tânără.

Mai mult de cinci decenii „Astra” a fost unul dintre cei mai importanți factori ai pregătirii terenului sufletesc pentru unirea politică, iar după Unire, a rămas pe aceeași linie de conduită, cu același elan tineresc, în cimentarea solidarității naționale pe teren cultural și social. Chiar astăzi ea dorea să manifesteze în mod grandios unitatea și solidaritatea națională în jurul Regelui nostru Carol al II-lea.

Chemată la viață într'un timp de reculegere națională, „Astra” în decursul răstimpului dela luarea ființei sale până în momentul actului istoric al Unirii, și-a îndeplinit cu perseverență și cu sacrificiu menirea sa, urmând cuvintele arhierelui Șaguna rostite la întemeierea ei, prin care a cerut dela fiii neamului românesc „o perseverență de fier și un sacrificiu de inimă”.

„Astra” a contribuit la desvoltarea literaturii române prin studii, publicațiuni, premii și mai ales prin revista „Transilvania”,

A întemeiat biblioteca „Astrei”, Muzeul istoric și etnografic, școala civilă de fete cu internat, a ajutat școlile lipsite de mijloace, a organizat despărțăminte pentru o cât mai bună răspândire a cul-

turii, prin participarea, în organele sale a elementelor locale și pentru întărirea conștiinței naționale la sate și în orașele înstrăinate.

Eroul Națiunii, Avram Iancu sub povara groaznicilor desamăgiri își scria în anul 1850 testamentul, lăsându-și toată averea sa „în folosul Națiunii pentru ajutor la înființarea unei Academii de drepturi, tare crezând că luptătorii cu arma legii, vor putea scoate drepturile Națiunii“.

Avram Iancu inflăcărat de ideia că un popor numai prin jertfă de sânge își poate crea independența și libertatea, a strâns armată și a luptat cu arme și n'a fost învins de arme, ci de felonii dominanților.

Astfel înfrânt, în sufletul său sfâșiat a rămas o ultimă speranță pentru Națiunea sa, — lupta cu arma legii, ceea ce pretindea înmulțirea luptătorilor intelectuali dintre fiii foștilor iobagi.

„Astra“ condusă de această necesitate împărții un număr însemnat de stipendii tinerilor dela școlile secundare și superioare care urmau să devină tot atâția luptători, luminători și conducători devotați ai poporului.

Dar poporul român pentru o ascensiune pe scara culturii, avea nevoie de muncă constructivă și pe teren economic, pentru care scop „Astra“ căută să creeze comercianți și meseriași români, acordând burse unui număr mare de ucenici din meserii și negoț și de acordare elevilor dela școlile de comerț, care deveneau conducătorii și funcționarii băncilor, atât de folositoare în dezvoltarea economică și în lupta de existență a poporului român.

Răsfoind colecția revistei „Transilvania“, găsim un vast program de culturalizare a satelor, din care pe lângă partea sufletească nu lipsește nici cea gospodărească, cu grija la circumstanțele de traiu ale țăranului din Ardeal, cu indemnuri la o rațională cultivare a pământului, a pășunii, a pădurii, la o bună îngrijire a vitelor și animalelor; găsim sfaturi și îndrumări pentru intensificarea industriei casnice, povețe și învățături către țărance pentru gospodăria rurală, îndrumări igienice, cu un cuvânt: un adevărat program modern al unui institut social.

„Astra“ a popularizat toate aceste învățături prin adunări, prin prelegeri populare, prin înființarea de biblioteci la sate, prin publicarea unei serii de lucrări ale Bibliotecii populare, prin organizarea de expozițiuni.

Dacă mai adăugăm rolul important social-național al „Astrei“, împlinit prin adunările ei generale ținute în diferitele localități, centre de regiuni, adunări cu adevărat sărbătorești, la care s'au întrunit în același gând și același comandament național, români și românce, popor și intelectuali, într'o sinceră înfrățire, bilanțul „Astrei“ la unirea neamului se încheie cu un mare capital moral, câștigat prin conservarea ființei etnice și prin întărirea materială, morală și culturală a Românilor din Ardeal.

Rolul „Astrei“ n'a încetat însă odată cu Unirea. Neuitatul Vasile Goldiș, fost președinte al „Astrei“, în cuvântarea ținută la congresul cultural al „Astrei“ în Sibiu, la 24 Aprilie 1930, l-a definit cu următorul răspuns dat la întrebarea pusă sie-și: „Ce rost mai are „Astra“ în Statul Român?“ — „Noi vom răspunde că Statul este o solidaritate mecanică, o Națiune însă este o solidaritate organică. Statul Român nu a fost totdeauna, el a fost clădit piatră de piatră prin solidaritatea organică a Națiunii române de pretutindeni ca o minune în istoria omenirii și tot această solidaritate organică a Națiunii române îl va susține în fața tuturor primejdiiilor dinafară ori dinlăuntru, fiindcă acum vântul nu urlă numai dinafară, ci și din mijlocul Nostru și drapelul va trebui strâns cu înzecite puteri, pe cari nu ni le dă decât solidaritatea conștientă a neamului, steaua de ieri desprinsă din cer și bătută în inimile tuturor.

Citind programul proiectat pentru adunarea generală anuală, care urma să se țină aici cu un deosebit fast pentru a da amploarea cuvenită celei de a doua adunări ținută în Cluj, — prima fiind în anul 1867, — constatăm frumoasa împletire a programului cultural-artistice cu cel al avântului tineresc, prin chemarea de către Șoimii Neamului la Credință și Muncă pentru Țară și Rege.

Ce sublim se prezintă tăria „Astrei“ că la o distanță de 72 ani, în același oraș manifestă aceeași solidaritate de cultură, de artă și mai presus de toate aceeași solidaritate națională.

Documentele cărțile, ilustrațiile expuse aici sunt dovezile irefutabile ale împlinirii chemării „Astrei“ pe care a determinat-o Baronul Vasile Popp, președintele ales aici în Cluj la adunarea generală din anul 1867, în cuvântarea sa rostită la adunarea generală din anul 1872 la Sebeșul-Săsesc, astfel: „Asociațiunea este menită să deștepte, să nutrească și să conserve simțul național, să scutească și să cultive limba și prin aceasta existența națională“.

Prin însoțirea noastră documentăm, că suntem demni succesori ai străbunilor noștri despre care scrie Bonfiniu, că „s'au văzut a se lupta mai mult pentru limbă decât viață“, adecă mai mult pentru existența națională, decât individuală. „Asociațiunea“, face, ca până când în cele politice suntem desbinați și în parte înverșunați unii în contra altora, așa zicând până la cuțite — aici la sânul mamei noastre, unde ascuțișele săgeților invidiei s'au tâmpit, unde veninul urei s'a lăpădat afară, aici tot cu aceleași cuvinte române dulci ne îndulcim, toți suntem frați, toți mergem pe aceeași cale, toți într'o înțelegere frățească, ca un trup și suflet, facem pași înainte în literatură și cultură! Așa legați întru legăturile unității naționale vom ajunge la limanul dorit, la care tindem prin sprijinirea Asociațiunii“.

Astăzi, „când vântul urlă dinafară“ cum spunea Vasile Goldiș, solidaritatea organică a națiunii române va susține Statul Român în fața tuturor primejdiilor.

Bătrâna instituțiune a Ardealului, Asociațiunea pentru literatură și cultura poporului român, permanent reînviată, prin tinerile generații, servește mai departe ideea solidarității naționale pusă la temelie ei și manifestată într'un spirit înălțător în aceste zile de grea cumpănă, de toți românii dela frontiera de Vest până la toate celelalte fruntării într'un singur gând a apăra Țara prin orice jertfă sub comanda înțeleaptă a Marelui ei străjer Regele Carol al II-lea.

Din înțelepciunea, curajul și prevederea Lui, desbinarea și înverșunarea a dispărut „Veninul urii s'a lăpădat afară... toți suntem frați, toți mergem pe aceeași cale, toți într'o înțelegere frățească“, pentru întărirea sufletească și materială a scumpei noastre Patrii, toți uniți în hotărîrea de a păstra moștenirea strămoșească câștigată cu atâta jertfă de sânge și cu sudorile muncii. Suntem gata la datorie cu credință pentru Țară și Rege.

Deschid această expoziție și doresc ca documentele, cărțile și imaginile expuse aici sub îngrijirea inimoșilor și ilustrațiilor conducători ai „Astrei“, — mărturie a unei munci solidare și de credință a multor generații în aproape opt decenii, să fie un îmbold pentru toți în a crede în propriile puteri ale Națiunii Române, care au învins de-a-rândul secolelor orice vijelie și vor înfrunta și în viitor orice furtună.

Datorim mulțumire și recunoștință d-lui președinte al „Astrei“, d-lui Dr. Iuliu Moldovan și în deosebi d-lui președinte al despăr-

țământului Cluj al „Astrei”, d-lui Dr. Iuliu Hațegan, precum și colaboratorilor lor, pentru oboseala și munca depusă în organizarea acestei expoziții și peste tot în pregătirea marelui manifestații naționale și mulțumindu-le pentru tot ce au făcut, doresc ca timpul să se liniștească, bolta cerului să se însenineze și serbarea amânată să se țină într’o atmosferă limpezită întru slava Națiunii, Țării și a Regelui.

Prezentarea expoziției de prof. Ion Breazu, secretar al „Astrei”.

Multe expoziții a organizat „Astra” în cei 78 de ani de când a fost întemeiată, nici una n’a fost însă consacrată propriei sale activități. Dificultatea strângerii materialului, risipit în atâtea locuri — căci unde n’a spus „Astra” un cuvânt și unde n’a lăsat o carte, — lipsa de local, de oameni și de mijloace, au fost tot atâtea motive care au întârziat o astfel de manifestare, deosebit de folositoare nu numai marelui public, dar chiar membrilor „Astrei”, care adeseori au o idee foarte sumară despre trecutul atât de bogat al instituției și despre întinderea activității ei. Organizatorii congresului dela Cluj au crezut însă că oricare ar fi obstacolele care le-ar sta în cale, să facă începutul. Viitoarele congrese vor putea să corecteze și să amplifice, ceea ce au inițiat ei.

Ei au mai crezut că această expoziție se încadrează foarte bine în ciclul manifestărilor dela Cluj, menite să sărbătorească al douăzecilea an dela Unirea Ardealului. Asociațiunea a contribuit, prin actele și spiritul ei, în mod covârșitor la pregătirea actului istoric din 1918; în cele două decenii care s’au scurs de atunci încoace a săvârșit fapte, nu în deajuns de cunoscute și de apreciate, care sunt o podoabă a vieții românești a Ardealului liber.

Vremurile de grea încercare prin care trecem, ne-au împiedecat să ne ținem adunarea generală și festivitățile împreunate cu ea. Cu toate acestea expoziția noastră își deschide porțile. Când monstrul războiului își arată colții la hotarele țării, e bine să ne retragem în cetățile pe care se reazimă neamul. Și „Astra” este una din aceste cetăți. La vatra ei, flacăra unității și a solidarității naționale nu s’a stins niciodată, iar fumul jertfei pentru binele obștesc, s’a ridicat totdeauna imaculat spre ceruri.

Cei ce vor trece pragul expoziției noastre, vor găsi la fiecare pas îndemnuri pentru virtuți. Iată-i la loc de cinste pe Regele Fer-

dinand și M. S. CAROL II, Președinții de onoare ai „Astrei”, a căror înaltă prezență la festivitățile și adunările ei, au ridicat mai mult decât orice prestigiul instituției.

Iată-i la loc de onoare pe cei zece președinți dispăruți, ale căror tablouri au fost aduse dela Sibiu, pe Mitropolitul Andrei Șaguna, cel dintâi și cel mai mare ctitor al „Astrei”, pe Timoteiu Cipariu, al cărui discurs despre limba românească, din adunarea de constituire dela Sibiu din 1861, a fost și va fi rostit ca o rugăciune de către toate generațiile românești, pe harnicul și iscusitul Gheorghe Barițiu, pe devotatul Iacob Bologa, pe Vasile Lad. Pop, Ioan Micu Moldovan, Alexandru Mocionyi, Iosif Sterca Șuluțiu, Andrei Bârseanu, Vasile Goldiș — patriarhi ai vredniciei și ai spiritului românesc, chivernisitori înțelepți, cârmuitori neînfricați.

De sub vitrine ne chiamă documentele, cărțile și fotografiile, aduse în mare parte dela Sibiu, sau din alte centre ardelenene și bănățene. Câteva din actele și protocoalele începutului; tabloul membrilor fondatori și de onoare (printre aceștia și personalități din vechea țară), scrisori și manuscrise dela marii întemeietori — tot atâtea mărturii vrednice de a figura într'un muzeu național. Unele din ele vorbesc de inițiative generoase și îndrăznețe ca de pildă cea a Academiei de Drepturi, a cărei ideie s'a desprins din testamentul lui Avram Iancu și a fost unul din visurile cele mai scumpe ale fruntașilor ardeleni și pentru care — după cum se poate vedea dintr'o listă de subscripție expusă — până și institutorul din Iași, Ion Creangă a contribuit cu doi galbeni.

Apoi diplome de membri de onoare și fondatori, acte în legătură cu expozițiile dela Brașov, din 1862, Sibiu din 1882 și 1905, evenimente care au pus în mișcare toate straturile societății românești din Ardeal.

Firește că n'am putut trece peste adunările generale ale „Astrei”, ținute an de an în alt oraș, despre care Andrei Bârseanu, unul din președinții „Astrei”, spune că „au făcut pe Românii din diferite părți ale țării să se cunoască unii pe alții; i-a deprins să lucreze împreună și să se stimeze unii pe alții; i-a învățat să-și cultive limbe; a susținut vie scânteia națională, chiar și acolo unde era în primejdie de a se stinge; a aplanat contraste sociale și confesionale; ne-a deprins a ne simți toți fiii aceluiași popor și a hrăni același ideal: asigurarea existenței și întărirea materială, morală și culturală a neamului din care facem parte”.

Iată-o pe cea mai mare dintre toate, adunarea jubileului de 50 ani care a avut loc la Blaj în 1911, cu arhieriei celor două biserici și fruntașii noștri politici în mișcătoare frățietate, cu miile de țărani ai cortegiului etnografic, cu sborul triumfător al Vlaicului peste Câmpia Libertății... Sărbătoarea aceasta ne-a dat o nemăsurată încredere în puterile proprii, iar pe stăpânitorii de ieri i-a umplut de groază. Corespondentul unui ziar budapestan o numește „cel mai mare act politic din ultimii ani”, „triumful valahimii asupra noastră”.

Câteva ziare și reviste contemporane arată ecourile îndepărtate pe care aceste adunări le-au avut pe toată întinderea pământului românesc.

Armele „Astrei” au fost mai ales cartea și cuvântul. Câteva din cele 250 de numere ale Bibliotecii populare ne întâmpină prietenos în îmbrăcămintea lor verde, atât de familiară tuturor. Sute de mii din aceste broșuri au pătruns până în cele mai depărtate sate și cătune românești.

Câteva scrisori țărănești, de pe fronturile războiului mondial, din Jugoslavia și chiar și din America, arată, în graful lor simplu, mai mult decât orice, cât au fost de căutate și de iubite aceste cărțițele.

Alături de ele au fost expuse biblioteca „Astra” pentru intelectuali, bibliotecile secțiilor științifice și literare, revista „Transilvania”, „Revue de Transylvanie”, „Gând Românesc” și alte publicații editate și sprijinite de „Astra”, între cari se ridică masive cele trei volume ale Enciclopediei Române.

Cuvântul dătător de nădejde și răspânditor de lumină, risipit de „Astra” cu atâta generozitate pe întreaga întindere a pământului românesc, am încercat să-l prindem în grafice. Tot graficele vorbesc despre marele număr de burse și ajutoare cu care „Astra” a contribuit la formarea intelectualilor și meseriașilor români.

Iată, sub o vitrină, scrisoarea prin care Andrei Bârseanu, „candidatul în filosofie” din Dârstele Brașovului, cere, în 1881, o bursă dela Asociațiune. El promite „că nici odinioară nu voi întârzia să ajut „Asociațiunea” din toate ale mele puteri, la îndeplinirea frumoaselor ei scopuri”. Zis și făcut. Andrei Bârseanu își va închina „Astrei” al cărei președinte a fost între 1911—22 cei mai frumoși ani ai vieții. Dar nu numai atât. Din modestul lui salariu de profesor, restituie instituției cele 2000 coroane primite dela ea, dând un exemplu care, din păcate, n'a prea fost urmat.

Andrei Bârseanu, Vasile Goldiș și dl prof. Dr. Iuliu Moldovan au fost cei trei președinți de după Unire ai „Astrei”. Întâiul a reconstruit punțile, distruse de războiu, dintre „Astra” veche și „Astra” nouă; al doilea a dat instituției câteva serbări neuitate (ca de pildă vizita la dela București și serbările centenarului lui Avram Iancu din 1924), a consolidat despărțămintele centrale județene și a dat „Astrei” cea mai mare expansiune pe care a cunoscut-o în trecutul ei, transplantându-i spiritul și metodele de lucru până pe malurile Nistrului și ale Mării Negre; de numele d-lui prof. Moldovan se leagă crezul biopolitic, școalele țărănești, activitatea pentru salvarea regiunilor „grav atinse din punct de vedere etnic” și educația tineretului în disciplina națională.

Partea cea mai mare a expoziției este consacrată acestor momente din trecutul mai apropiat al instituției. O hartă arată întinderea despărțămintelor județene și de plasă; alta răspândirea școalelor țărănești de bărbați și de femei. Activitatea despărțămintelor este de altfel atât de bogată încât n'a mai putut fi cuprinsă între pereții sălii. Ea se revarsă pe cele două coridoare dela stânga și dela dreapta intrării. Brașovul, Sibiul, Clujul, Sibghetul, Reghinul, Mureșul, Făgărașul, Regionala Banatului, despărțămintele de pe frontieră și din Secuime, ne întâmpină cu marele lor număr de școale țărănești, cu instituții, coruri, fanfare, manifestări și realizări în toate domeniile vieții culturale. Intreg Ardealul și Banatul românesc freamătă sub aceste vitrine.

Am lăsat la urmă „Șoimii Carpaților”, care ne oferă fără îndoială cel mai bogat și mai atrăgător colț al expoziției. Născuți din grija „Astrei” pentru pătrarea și asigurarea patrimoniului etnic, ei au avut norocul să găsească în tribunalul lor, profesorul Iuliu Hațiegan un șef adevărat, energic, entuziast, jertfitor și priceput. Din 1930 și până astăzi numărul organizațiilor s'au ridicat la 290 cu un efectiv de peste 18.000 de Șoimi și Șoimane, răspândiți aproape în toate județele de dincoace de Carpați. Sutele de fotografii ale vitrinelor ne arată un neam întreg cântând și dansând, strălucind de vigoare și sănătate, în admirația nu numai a Românilor, ci și a străinilor. căci Șoimii au știut să reprezinte cu vrednicie virtuțile și comorile rasei și dincolo de hotarele țării. Ei sunt crezul vechiu al „Astrei”, turnat în disciplina vremurilor noi. Ei adevăresc mai mult decât orice cuvintele marelui Șaguna, care a urat „Astrei” „să-și inoiască pe fii ei, cum se inoiesc tinerețele vulturului”.

Cuvântul d-lui prof. Dr. Iuliu Moldovan, Președ. „Astrei“.

D-sa spune, în rezumat, următoarele :

Prin această expoziție am vrut să punem în evidență strălucitele pilde de jertfă pentru comunitate și de solidaritate, cu care „Astra” a îmbogățit istoria poporului român din Ardeal. Am mai vrut ca în acest fel să ne aducem prinusul nostru de recunoștință pentru nesfârșitul șir de luptători care prin munca lor de aproape un veac au ridicat Asociațiunea între cele mai de seamă instituții ale noastre. Am dorit apoi, ca și în acest fel, să întoarcem privirile spre trecut a cărui moștenire trebuie să ne fie scumpă, să ne îndrepte zi de zi pașii și să ne întărească sentimentul de răspundere față de patrimoniul național, pe care, asemenea înaintașilor noștri trebuie să-l păstrăm neatins și să-l transmitem îmbogățit urmașilor.

După ce la deschiderea festivității, d-sa a mulțumit d-lor miniștri și I. P. S. Episcopi pentru cinstea făcută prin prezența d-lor lor la aceste manifestări, d-sa ține să aducă cele mai vii mulțumiri organizatorilor expoziției și anume d-lui Ioan Mușlea, directorul Bibliotecii, d-lui Ioan Breazu, precum și numeroșilor lor colaboratori, în special d-nei Tulia Găvrus, bibliotecară. D-sa mai adaogă un cuvânt de grațitudine pentru Rectoratul Universității, care a pus la dispoziție localul, Bibliotecii Centrale din Blaj. d-nei Maria Braniste, d-lui Dr. E. Dăianu, precum și despărțămintelor care au binevoit să pună la dispoziție un material atât de bogat și de sugestiv.

O astfel de manifestare trebuie permanentizată. Congreșele „Astrei” trebuie să ia în acest fel cunoștință de munca înaintașilor și de bogatele realizări care an de an îmbogățesc patrimoniul „Astrei”.

Expozițiile dela Cluj ne mai îndeamnă să ne nizuim, ca la viitoarele adunări generale să prezentăm, așa cum am făcut-o înainte de Unire, toate progresele vieții românești de dincoace de Carpați, mai ales în domeniul inițiativei particulare.

De încheiere d-sa roagă pe dl Ministru Zigre să se facă interpretul sentimentelor de omagiu și devotament nețărmurit față de M. Sa Regele a tuturor celor prezenți.

2. Expoziția artei plastice românești din Ardealul de după Unire.

Cuvântarea d-lui Subsecretar de Stat Ion Marin Sadoveanu.

Tot „Astrei”, care e de timp îndelungat și gândul și mâna plăsmuitoare în rosturile vitale ale românismului de aci, i-a revenit cinstea să organizeze și să înfățișeze azi o retrospectivă a plasticei ardelenene pe un răstimp de douăzeci de ani.

Știm că această expoziție e numai o latură dietr'o râvnă și și un entuziasm rodnic și înalt. Pentru ceea ce avem, ne îndreptăm cu mulțumire și recunoștință către luminata și atât de românească voință, a tuturor celor cari conduc nobil și vrednic „Astra”.

Alături de literatura și muzica Ardealului mai cunoscute, operele din daltă sau penel ale acelora cari au lucrat sau lucrează aci sau au pornit de aci numai, se cereau strânse laolaltă pentru o ochire mai largă. Căci Ardealul oferă pentru artistul plastic tot materialul de inspirație: și pe om și așezările lui și Dumnezeu înconjurător în mijlocul căruia trăiește.

Tipul calm, voluntar, puternic, element milenar de tradiție, își găsește în resfrângerea lui plastică o robustețe și un expresiv, care înfățișează în același timp și o formulă estetică dar și un document. Iar peisagiul, dela glugile de dealuri cu pădurile negre de pe lângă Baia-Mare, prin unduirea molatecă și aurie a colinelor clujene, spre sud, spre platouri cu aerul limpede și transparent și mai departe până la hotarele muntoase ale cetății de țară, pe linia Sibiului, Făgărașului și Brașovului, unde, ca în subțiri tablouri de Renaștere albăstresc departe munții, peste tot culoarea se topește, linia e sau largă sau fină în amănunt, și nu așteaptă decât să fie descifrat și prins.

Astfel fiind țara și oamenii, de aceea vedem și suntem adânc bucuroși, dar mai ales suntem încrezători în ceea ce așteptăm.

Sunt aci câteva nume mari ale plasticei românești, reîntoarse cu ceea ce e nepieritor în ele. Ele dovedesc în primul rând robustețea sufletului ardelenesc, rămasă aceeași pretutindeni, cristalizată însă într'o formulă de artă și sensibilitate românească. Lui Teodorescu-Sion, melancoliile de apă brăilene! — au sporit numai farmecul puterii sale cu care a plecat de aci, după cum lui Jalea, țara aspră a Dobrogei, cu cariere albe și strălucitoare de marmoră, i-a dat poate numai chemarea lui de sculptor, silindu-l să

se lupte din greu cu materialul în care avea să-și încheie gândul.

Nu voiu putea uita însă sfârși cele câteva reflexii strânse fără a sublinia și în plastică un fapt, care ca și în toate celelalte arte, în Ardeal, e un mare semn de nădejde: diletantismul în înțelesul cel mai bun al cuvântului. Pictorul amator, sincer și cald, dovedește ca și cântărețul și actorul amator, că românul se lasă fute atras și se închină celei mai frumoase părți din viață, deși rosturile sale sunt aiurea.

Aceste libere înclinări dau câteodată mari artiști, întotdeauna însă un public, un ferment de interes artistic, ceea ce face noblețea și subțirimea unei civilizații.

Felicitănd încăodată „Astra” pentru inițiativa și realizarea sa, am bucuria să vestesc că Ministerul Cultelor și Artelor pune la dispoziția soc. „Astra” suma de nouăzecișicinci mii Lei, ca o încurajare pentru această expoziție retrospectivă de plastică ardeleană.

Prezentarea expoziției de prof. Ion Chinezu.

D-sa spune în rezumat următoarele:

Din planul unei vaste sărbători ne-am ales cu câteva fragmente: un număr comemorativ de revistă, o expoziție de cărți, documente și imagini, privitoare la buna noastră vatră spirituală, care este „Astra”, plus această expoziție de artă, în care s'a strâns toată strădania de două decenii ale pictorilor și sculptorilor ardeleni.

Expoziția ce se deschide azi este întâia încercare de prezentare colectivă a artei plastice românești din Ardeal. Ea rezumă într'o sinteză largă și lămurită, sbuciumul, zigzagurile, căutările, momentele de îndoială, de pierderi de sine și de regăsiri, de înfrângeri și de victorii pe care marele public nu le știe adesea, dar care constituie substratul viu și dramatic al unei opere și al unei epoci de artă.

Tot acest proces de fermentație fecundă s'a petrecut aici, printre noi, sub ochii noștri.

Unii l-au observat, i-au încercat adâncimea și l-au urmărit. Multă lume nu l-a băgat în seamă. Cum se întâmplă de obicei.

Acest proces însă a adus o contribuție esențială la formarea unui nou spirit românesc în Ardeal și de aceea n'ar putea fi înțeles în întreaga și justa lui semnificație, dacă n'ar fi privit într'adevăr ca o parte organică din configurația generală a Ardealului de azi.

După ce vorbește despre spiritul pragmatic al ardelenilor, de misionarismul lor, d. prof. I. Chinezu continuă astfel:

În domeniul spiritului, lucrurile se leagă printr'o solidaritate launtrică, mai tare decât voința oamenilor. Arta plastică ardeleană a mers mână 'n mână cu desfășurarea vieții literare. Prin mersarde sărace, prin subsoluri imposibile, o mână de oameni tineri, călăuziți de visul lor, se munceau să scoată la iveală o lume mai frumoasă și cu altă valabilitate și cu alte graniți decât acelea ale actualității imediate.

Din strădania lor a crescut încetul cu încetul Școala de Arte Frumoase din Cluj a cărei producție formează sâmburele expoziției pe care o inaugurăm azi. Această Școală, are nuanțe foarte felurite, și totuși ea se ține laolaltă și se prezintă unitară prin profunzimea rezistență care o caracterizează, prin exigența nivelului pe care fiecare din maestrii acestei Școli și-o impune și o transmite și elevilor, formând astfel un curent determinat nu de un conformism inert și de o docilitate oarbă, ci de o severă etică profesională.

În loc de frunte în Expoziția noastră figurează marii maestri ai plasticeii românești, originari din Ardeal: Sabin Pop, Teodorescu Sion, Cornel Medrea, Ion Jelea, Elena Popea și Rodica Maniu. Fără participarea lor, imaginea Ardealului plastic n'ar fi fost întreagă. Mulțumim d-lor miniștri dela Culte că ne-au făcut cu puțință să obținem unele lucrări din Colecțiile Statului pentru a avea astfel rotunjită armonios această manifestare a spiritului românesc transilvănean.

Expoziția noastră, înseamnă un moment de culminație. Am dori ca el să însemne, și un început. Începutul unui ritm de activitate bogată, regulată cu rosturile intrate adânc în deprinderile noastre și cu manifestații ca cea de azi, repetate în fiecare an.

Nu ne îndoim că acest lucru va fi cu puțință, cunoscând caldă solitudine a conducătorilor „Astrei”, cărora le aducem în momentul deschiderii Expoziției viile mărturii ale grațitudinii noastre pentru tot ce au făcut ca încercarea noastră să reușească din plin.

Cuvântul d-lui prof. Dr. Iuliu Hațieganu, președintele despărțământului Cluj.

D-sa își exprimă regretul pentru că adunarea generală, la pregătirea căreia despărțământul a lucrat cu toate puterile sale, nu s'a putut ține din pricina agravării situației internaționale.

Manifestările acestui congres ar fi dovedit puterea de viață a neamului, vigoare, disciplina și conștiința lui. Am mai dorit să arătăm puterea noastră de creație în toate domeniile vieții naționale.

Expoziția care se inaugurează astăzi demonstrează în mod strălucit virtuțile noastre creatoare în arta plastică, pe care din pricina vitregiei vremurilor nu ni le-am putut manifesta sub stăpânirile străine.

Ardealul, prin bogăția peisajului, prin frumuseța și caracteristicul oamenilor și a locuitorilor lui, oferă artiștilor nesfârșite izvoare de inspirație. Expoziția de astăzi să fie un început pentru un întreg șir de manifestări asemănătoare, din care arta plastică ardeleană să iasă crescută în prestigiu și îmbogățită în realizări. D-sa anunță că „Astra” a luat deciziunea să transforme această expoziție într'un *Salon oficial permanent al Ardealului*.

Cele mai vii mulțumiri trebuie aduse d-lui Prim-ministru Armand Călinescu și d-lui Consilier Regal Dr. Al. Vaida-Voevod, pentru sprijinul acordat serbărilor naționale dela Cluj, d-lor miniștrii Zigre și Sadoveanu pentru participarea la manifestările de astăzi, iar d-lor Rector Ladea, prof. Chinezu, Ciupe și Beneș pentru munca depusă la organizarea și reușita expoziției.

Cele din urmă cuvinte ale d-lui prof. Hațieganu sunt închinete M. Sale Regelui Carol II, August protector al „Astrei”, vevod al culturii și îndrumător spre progres și biruință al Neamului românesc.

Cronicar.

Adunarea generală administrativă a „Asociațiunii”.

Din motivele cunoscute Adunarea generală a „Asociațiunii” care urma să se țină la Cluj în Septembrie, a trebuit să fie amânată și în locu-i s'a hotărît o Adunare generală administrativă pentru ziua de 11 Noembrie 1939, care s'a și desfășurat la Sibiu la această dată.

Au luat parte dintre membrii Comitetului central d-nii: V. Aron, Dr. Vasile Bologa, Dr. Nicolae Căliman, Emilian Cioran, Gheorghe Dănilă, Teodor Iacobescu, Dr. Victor Macavei, Dr. Gh. Moga, Petre Olariu, Dr. Augustin Popa, Dr. Iosif Stoichiția, Ioan Simu, Silviu Țeposu și Ioan Vătășan.

Ca reprezentanți ai Despărțămintelor au fost: Desp. Arad: Dl Dr. Iustin Marșeu; Desp. Brașov: Dl I. Colan; Desp. Dicio-sânmartin: Dl Ioan Vulcuțiu; Desp. Făgăraș: Dl Valer Literat; Desp. Jiu: Dl Ioan Duma; Desp. Sibiu: Dl I. Dragomir.

De asemeni membrii Comitetului de censori și anume D-nii: Dr. Nicolae Comșa, Andrei Ghighiniță, Dr. Gh. Proca și Romul Pop.

Dl Dr. Gh. Preda, vicepreședintele „Astrei” a ținut cu acest prilej următoarea avântată cuvântare pe care o reproducem în întregime:

„O națiune este o celulă a civilizației și culturii. Ambele sunt totdeauna îmbinate, formând o sinteză de posibilități și de realizări pentru națiunea respectivă și pentru umanitate.

Dacă cultura este un produs al luptei pentru traiu, un instrument al evoluției vieții, instrument prin care omul se desrobește de natură, civilizația este progresiva diferențiere a categoriilor în sânul unei colectivități.

Cultura înfrățită credinței religioase oferă deci politicei naționaliste instrumentul eficace în lupta pentru civilizație. Ceea ce asigură însă propășirea acestei civilizații este reintegrarea categoriilor prin solidarizarea lor în sentimentul idealului comun suprapus tuturor intereselor diferențiate. Numai realizarea acestui ideal, numai acest sentiment de solidaritate, poate chezașui dăinuirea, progresul și gloria neamului.

S'ar părea că trecem prin vremuri în care viermi distrugători caută să destrame acest sentiment. S'ar părea că omenirea începe să se decivilizeze.

La luptele crude dintre popoare, lupte ce ating frontierele țării noastre, la acerbă concurență de stăpânire și primăție între neamuri și popoare, se adaogă frământarea dintre noi din jurul nostru pentru ocuparea a cât mai multe bunuri personale și aceste lupte dinafară și dinăuntru fac ca mulțimea să se învârtească mereu în o teamă, o nesiguranță și o neîncredere.

Dacă la începuturile ei civilizația era amenințată numai de barbariile dinafară, astăzi ea este amenințată de crizele și mizeriile dinăuntru.

Chiar în țara noastră până mai ieri, a trebuit să suportăm demagogia deșănțată a unui politicianism pulverizator de energii și învrăjbitor de suflete, a trebuit să suferim consecințele afacerilor necinstite ale celor setoși de aur și plăceri, și astăzi suntem

încă sub impresia crimelor politice a unor răătăciți (cazul Președ. de Consiliu), sub impresia dureroasă a unora ce caută să însă-mânțeze neîncrederea în orânduirea lucrurilor, pricinuind demoralizare și neîncredere în conducători și instituții.

În dihonă acestor zilnice preocupări se impune să căutăm un loc de reculegere în care din cămara ascunsă a sufletului să auzim glasul trecutului și viitorului, glas care să ne spună că trebuie să ne iubim unii pe alții și că deasupra tuturor sbuciumărilor zilei trecătoare, să ne încălzim sufletul la razele solidarității noastre naționale.

În afară de biserică, un astfel de loc îl putem găsi la „Astra”. În casa ei națională, în organizațiile ei, ieri ca și astăzi, o mână de buni Români lucrează ca niște sânguincioase albine pe care uneori nu le vezi, dar le auzi zumzetul în preajma coșniței. Acești buni Români adună neîncetat din florile sufletului lor, mierea unei vieți îndulcitoare și colaborarea la o pregătire a solidarizării neamului căruia i-a fost dat să jertfească mult pentru câștigarea drepturilor și căruia cine știe cât îi va mai fi dat să jertfească pentru apărarea lor.

Mierea acestei vieți o găsiți imprimată în dările de seamă ale „Astrei” și deci și în darea de seamă a acestui an.

Înființată de un mare preot, „Astra” în toate vremurile și bune și rele a stat pe poziție, propagând religia muncii, a cruțării, a vieții curate și sănătoase, a disciplinei sociale, a ierarhiei morale.

Ea a căutat și caută să producă în sufletele răzlețe sentimentul că binele fiecăruia este în funcție de binele tuturor și că omul nu poate să trăiască mulțumit în afara națiunii sale și prin urmare că nu putem fi desăvârșiți decât când vom fi pătrunși de hotărârea să trăim și să murim pentru națiunea noastră.

„Astra” ca templul culturii și solidarității naționale, poartă convingerea că la focul sentimentului de solidaritate națională se vor topi patimile mărunte, se vor surpa îngrădirile veninoase care ne despart. Prezentul va dispărea și vom privi viitorul, — pe care numai împreună știindu-ne și simțindu-ne frați, iubindu-ne unii pe alții, — îl vom zidi măreț și fericit nepoților și strănepoților națiunii noastre românești.

Cu toate vremurile grele, „Astra” deci nu se dă robită descurajării, deprimării, dar cu o dărză hotărâre înaltă tot mai sus drapelul încrederii națiunii române în misiunea sa istorică.

Cu puteri unite și însuflețiți de pilda Marelui nostru Rege și președinte de onoare al ei, „Astra” va ști să trezească, dacă va fi nevoie, conștiințele naționale pentru salvarea națiunii care nu este alta decât conștiința ei.

Noi cei dela conducere vom rămâne prin încrederea dv. purtătorii steagului ce ni l-au transmis înaintașii și considerăm să-l ținem solid înălțat pe terenul culturii, muncii creatoare izvoritoare de speranțe, de bună înțelegere și armonie.

Astăzi mai mult ca oricând chemăm la ogorul de muncă, toate energiile producătoare ale neamului pentru ca roadele culese să poată îmbogăți cu adevărat patrimoniul sufletesc al poporului.

Cu aceste idei și sentimente declar deschisă adunarea generală administrativă a „Astrei”.

Înainte de a intra în ordinea zi, cred că este o datorie a noastră să omagiem memoria membrilor „Astrei” și distinșilor bărbați de Stat cari au decedat în cursul anului 1938/39.

Dintre membrii onorari I. P. Sa Dr. Miron Cristea, patriarhul României.

Dintre membrii fondatori ai Casei Naționale Dr. Nicolae Vercedea, Consilier onorific la Inalta Curte de Casație.

Dintre membrii fondatori ai Asociațiunii Ioan Neagoe fost conferențiar al Asociațiunii Cetea.

Dintre membrii pe viață Traian Petrișor, Consilier mitropolitan, Sibiu, Romul Simu, fost secretar administrativ al „Asociațiunii, Sibiu, Gheorghe Pteancu, director-învățător în Careii Mari.

La care putem adăoga încă pe fostul președinte al Consiliului de Miniștri *Armand Călinescu, ucis la datorie în împrejurări cunoscute de toți.*

„Păstrând în amintirea lor un moment de reculegere să le zicem creștineștile cuvinte „Dumnezeu să-i ierte”.

Trecându-se la ordinea de zi, dl președinte roagă Adunarea generală să accepte ca verificarea procesului-verbal al Adunării generale să fie făcută de membrii comitetului central cu domiciliul în Sibiu și prezenți în această adunare.

Adunarea generală acceptă această propunere.

Prezentând Adunării generale partea administrativă a raportului general, dl președinte roagă Adunarea generală să facă propuneri pentru alegerea următoarelor comisii:

- a) Pentru examinarea raportului general (partea administrativă);
- b) Pentru alegerea Comitetului de censored pe anul 1939/1940;
- c) Pentru modificarea pragmaticeii de serviciu și regulamentul fondului de pensii a funcționarilor „Asociațiunii“;
- d) Pentru înscrierea membrilor noi.

În numele adunării generale dl protopop I. Duma, propune pe următorii domni și anume:

1. *Pentru Comisiunea raportului general*: D-nii: Silviu Cosma, Ioan Beju și Valer Literat.

2. *Pentru alegerea Comitetului de censored*: D-nii: Ioan Isaicu, Dr. Iustin Marșieu și Ioan Colan.

3. *Pentru modificarea pragmaticeii și a regulamentului fondului de pensii*: d-nii: Dr. N. Comșa, Dr. Gh. Proca, Romul Pop și Andrei Ghighiniță.

4. Cu înscrierea de membrii noi să fie încredințat Despărțământul Sibiu, care va raporta Comitetului central direct.

Adunarea generală primește în întregime propunerea d-lui protopop I. Duma.

După aceasta se suspendă ședința pentru o 1/2 oră pentru ca Comisiunile să-și poată întocmi raportul.

La redeschiderea ședinței dl președinte dă cuvântul d-lui raportor al Comisiei pentru censurarea raportului general, Silviu Cosma, care relevă părțile mai importante cu caracter administrativ ale raportului general, propune să se aprobe activitatea administrativă a Comitetului central pe anul 1938/1939 și să se aducă mulțumiri pentru munca neobosită depusă la lucrările administrative a d-lui vicepreședinte administrativ Dr. Gh. Moga, iar pentru cele reprezentative d-lui președinte Dr. Iuliu Moldovan, D-lui vicepreședinte Dr. Gh. Preda și d-lui Dr. Vasile Bologa, precum și celorlalți membri ai Comitetului central, Silviu Țeposu, Dr. I. Stoichiță, Ștefan Pop și Dr. Liviu Ionașiu pentru încredințările speciale primite din partea d-lui președinte sau a Comitetului central. (Raportul este înregistrat sub Nr. 4316/1939).

Urmează raportorul Comisiunii pentru alegerea Comitetului de censored, dl Ioan Colan, care propune re alegerea fostului Comitet de censored în persoanele d-lor Dr. Nicolae Comșa, Dr. Gh. Proca, Romul Pop și Andrei Ghighiniță, iar în locul d-lui Constantin Popp, care a înaintat o scrisoare prin care roagă să nu

mai fie reales din motive de sănătate, raportorul propune alegerea d-lui Ioan Sântu, directorul sucursalei Băncii de Asigurare „Prima Ardeleană” din Sibiu.

Adunarea generală primește propunerea d-lui raportor.

Urmează raportorul Comisiunii pentru modificarea pragmaticei de serviciu și a regulamentului fondului de pensiuni, dl Dr. N. Comșa, care după ce arată motivele care au îndemnat Comitetul central să facă modificările pragmaticei și a fondului de pensiuni, dă citire raportului Comisiunii, propunând ratificarea proiectului Statutului fondului patronal de pensiuni și modificarea pragmaticei de serviciu a funcționarilor „Asociațiunii”, care a fost necesară să fie adusă în consonanță cu Statutul fondului patronal (Raportul este înregistrat sub Nr. 4317/1939).

Adunarea generală ratifică atât proiectul de statut al fondului patronal de pensiuni, cât și modificarea pragmaticei de serviciu, prezentate Adunării generale de către Comitetul central.

În numele Comitetului de censoredi dl Dr. N. Comșa citește raportul acestui Comitet, privitor la verificarea Bilanțului general, a contului de venituri și cheltuieli al „Asociațiunii”, precum și a Bilanțului și Contului de venituri și cheltuieli al Internatului de fete, propunând să se dea descărcarea cuvenită atât Comitetului central pentru gestiunea „Asociațiunii” pe anul 1938, cât și Internatului de fete pentru gestiunea anului școlar 1938/1939, întru cât Comitetul de censoredi a aflat socotelile în consonanță cu registrele de contabilitate și cu documentele referitoare, contabilitatea fiind purtată la zi în bună regulă.

Totodată Comitetul de censoredi propune acceptarea proiectului de buget pe anul 1940 al „Asociațiunii” și al Internatului de fete pe anul școlar 1939/1940. (Raportul este înregistrat sub Nr. 4317/1939).

Adunarea generală primește propunerea Comitetului de censoredi și dă descărcare atât Comitetului central, cât și Comitetului Internatului de Fete pentru gestiunile anului 1938, resp. 1938/1939 și aprobă proiectele de buget.

Epuizându-se ordinea de zi a Adunării generale, Dl prefect al județului Tocineanu face apel la conducerea „Astrei”, pentru ca ofensiva culturală, începută în cadrele Serviciului Social, care a fost deocamdată suspendată, să fie continuată în fiecare săptămână în județul Sibiu, sub auspiciile „Astrei”.

Dl Dr. Nicolae Căliman, președintele Despărțământului central județean Brașov, folosindu-se de prilejul fericit de a putea aduce mulțumiri D-lui Prefect Tocineanu pentru tot concursul domniei sale dat la înfăptuirea și câștigarea unui local propriu pentru Biblioteca Despărțământului Brașov, exprimă d-lui prefect Tocineanu cele mai vii mulțumiri pentru acel concurs.

Dl președinte al adunării generale Dr. Gh. Preda asigură pe dl prefect Tocineanu, că conducătorii Despărțământului Sibiu vor da tot concursul lor la ofensiva culturală în județul Sibiu și îi exprimă mulțumiri pentru participarea domniei Sale la această adunare generală. Mai departe d-sa exprimă mulțumiri pentru participare domnilor reprezentanți ai Bisericilor, ai Școalei, membrilor prezenți ai Despărțămintelor, d-lor raportori și tuturor celor cari au participat la această adunare generală și roagă Onor. Adunare generală să binevoiască a autoriza biroul „Astrei” de a trimite M. S. Regelui o telegramă omagială dela această adunare.

Cercetări monografice în Munții Apuseni (1939)

BCU Cluj / Central University Library de **Iosif E. Naghiu.**

Institutul de Cercetări Sociale din Cluj, de sub conducerea d-lui profesor universitar Dr. Iuliu Moldovan, președintele „Astrei”, a început cercetări monografice extinse în Țara Moșilor. În vara anului 1939 s’au studiat două plase — Iara și Baia de Arieș — (Județul Turda), urmând ca în vara viitoare să se studieze alte sate până când vom avea o monografie temeinică a Țării Moșilor. „Astra” a mai studiat problema Moșilor și a trimis specialiști pentru monografia științifică a comunei Măguri (ce va apare în curând).

Anul acesta, tot în cadrele „Astrei” și ale Serviciului Social, s’a format o echipă monografică pentru studiul Moșilor.

Doctrina monografică a echipei, se poate formula în câteva cuvinte. Se pleacă dela studiul individului, ca nucleu al întregii activități sociale și culturale. Studiem individul din punct de vedere antropologic, biotipologic, psihologic, religios, economic, etc. Studiem distribuția și frecvența unui fenomen, aplicând statistica în cercetările monografice. Metoda monografică a lui *Le Play*, s’a perfecționat prin metoda statistică. Bouglé menționează în lucrarea — Bilan de la sociologie française contemporaine — că sociologii

americani de azi încep cu ancheta și termină la mașina de calculat. Aceeași metodă o aplică și echipa dela Cluj.

Echipa monografică era formată din specialiști dela Universitatea din Cluj și din absolvenți universitari detașați dela Serviciul Social.

Echipa avea vreo 60 de membri, împărțiți în 10 secții.

1. *Secția biologică* condusă de dl Dr. Petru Râmneanțu, șef de secție la Ministerul Sănătății, formată din subsecțiile:

a) antropologie infantilă (6—19 ani) condusă de dl Victor Papilian, profesor universitar;

b) antropologie și raseologie pe oameni maturi (20—50 ani) sub conducerea d-lui Dr. I. Făcăoaru, secretarul Institutului de Cercetări Sociale din Cluj;

c) subsecția alimentară, condusă de dl Grigorie Benetato, profesor universitar;

d) biotipologia condusă de dl Dr. Petru Râmneanțu;

e) statistica — sub conducerea d-lui Dr. P. Râmneanțu.

2. *Secția economică* — condusă de dl Victor Jinga, profesor universitar.

3. *Secția geografică* — condusă de dl Tiberiu Morariu, profesor universitar.

4. *Secția istorică* — condusă de dl Aurel Decei, doctor în istorie.

5. *Secția științelor naturale* — formată din D-nii Valeriu Pușcariu, asistent universitar și Iuliu Morariu, profesor.

6. *Secția filologică* — condusă de dl D. Macrea, asistent universitar.

7. *Secția etnografică* — formată din Dl G. Pavelescu și D-na Lucia Apolzan.

8. *Secția juridică* — condusă de dl G. Mănescu, asistent universitar.

9. *Secția psihologică* — condusă de dl M. Beniuc, asistent universitar.

10. *Secția religioasă* — condusă de Ascetul Iosif.

Rezultatele obținute se comentează în comunicări la societățile de etnografie, antropologie, etc., se publică — în parte prin diverse reviste (mai ales în „*Buletinul Eugenic și Biopolitic*” — dela Cluj, condus de dl profesor universitar Iuliu Moldovan) și vor forma în curând un volum, asemănător volumului despre Țara

Făgăraşului, publicat de Institutul de Cercetări Sociale din Bucureşti, de sub conducerea d-lui profesor universitar Dimitrie Gusti.

În timpul campaniei monografice — 15 Iulie — 6 Septembrie 1939 — echipa a fost condusă de Dl Dr. I. Făcăoaru, ca delegat al D-lui Iuliu Moldovan. Tot sub îngrijirea D-lui Dr. I. Făcăoaru va apare şi volumul monografic.

Echipa clujană nu are secţie sociologică. S'a convenit ca problema sociologică să fie studiată de Dl Traian Herseni, dela Institutul de Cercetări Sociale din Bucureşti, iar echipa biologică a Institutului din Cluj să studieze elementul uman din Ţara Făgăraşului, unde făcea cercetări echipa monografică din Bucureşti.

Din nefericire schimbul acesta nu s'a putut face, fiindcă la 6 Sept. ambele echipe şi-au încetat activitatea. Volumele monografice nu au putut apare în iarna aceasta, dar vor apare peste un an. Cele două lucrări vor forma o pagină luminoasă în istoria monografiilor ardelen. Lucrările îşi vor avea individualitatea lor, bine definită. Echipa din Făgăraş are secţii pe cari echipa din Munţii Apuseni nu le are (rituri agrare — dl Ion Ionică, Ţigani — dl Ion Chelcea, arta populară — dl Al Dima), dar şi echipa din Munţii Apuseni are secţii cari lipsesc Făgăraşului (biotipologie, raseologie, psihologie religioasă).

Sărbătorirea lui Ion Pop-Reteganul la Cluj.

Librarul-editor din Cluj, dl Alexandru Anca, a avut bunul gând de a oferi, ca nepot al scriitorului folklorist Ion Pop-Reteganul, din prilejul jubileului de 30 de ani de existență a casei sale editoare, un bust „Casei Învățătorilor” din Cluj, care — la rândul ei — l-a primit cu multă mulțumită și l-a inaugurat în fața edificiului „Casei Învățătorilor” în 21 Mai 1939.

Memoria acestui neobosit folklorist român a fost sărbătorită și din partea societății noastre, atât prin publicarea *lăsământului său literar*, cât și prin desvelirea unei *plăci comemorative*, în comuna Reteag, din partea despărțământului Dej, la inițiativa fostului președinte al ei de atunci, dl A. P. Bănuț, pe casa unde „și-a trăit anii de pensionar învățătorul I. P.-R., scriitor și folklorist român, n. Iunie 1853, m. 4 Aprilie 1905, fost secretar al „Astrei” și colaborator neostenit al gazetelor și revistelor din Ardeal”.

Dl Anca a mai tipărit și o broșură din prilejul desvelirii bustului, cu contribuții prețioase, aprecieri și citate din folklorul lui I. P.-R.

E interesant de luat la cunoștință cum aduna I. P.-R. materialul, de aceea lăsăm să urmeze următoarele :

I. Pop-Reteganul a povestit însuși *cum aduna poveștile*, poeziile populare, chiuiturile, bocetele, baladele, etc., etc. dela popor. Iată pasagiul (din 1903, în „Povestea poveștilor”), vrednic de a fi remarcat și de astădată.

„Când eram încă mic — și până mă înstrăinaiu de-acasă — veneau la noi în serile de iarnă vecini, prieteni de-ai tatii și stau în „povești” până colo ce trebuia dat de cină la vite. Îi auzeam, deci, cum puneau la cale trebile economiei, cum părăndau prețul vitelor, al Țucatelor, al lemnului, umblarea vremii ș. a. — Apoi — când prindeau a căsca, în semn că-și gătaseră poveștile zilnice — începea unul, ori altul: „Spuneți careva o poveste, să ne treacă somnul”.

„Mama și buna torceau și ascultau la ce se vorbește; noi, copiii, ascultam la poveștile celor mari și de-abea așteptam să se înceapă adevărata poveste. Și se începea. Că cine mai era p'acele vremi povestitor ca *Iuon cel mare*, un om cât un deal și bătrân și sfătos. El cunoștea uriașii pe nume și zinele din văzute, iar pe fata pădurii o prinsese sub Ciceu și o legase de leucă cu ață de teiu și nu o slobozi până-i spuse leacurile la toate boalele vitelor. După ce-o slobozi — își aduse aminte că a uitat ceva. Deci o întrebă: Dar când sunt oile călbejite, ce să le dau? Iar fata pădurii, care acum era printre tufe, pe coasta văii ursului, îi răspunse: „Cuțit, cuțit, cuțit!” Și *Iuon cel mare* venea mai în toată seara la noi, cu *Petrea Albului*, cu *Vila Selăgianului*... Badea Vila încă era și este om cu multe povești. Apoi mai venea *Ion Dărăban*, care era poreclit Buzariul și era cel mai vestit povestitor și zicător în frunze. Buzariul era păcurar de cum se ducea neaua până cădea alta, iar cât timp era lumea albă de omăt, lucra în sat pe la unul, pe la altul și seara venea la noi în povești, că tata tot pe el îl tocmea la turmă... După ce creșcuiu mai mărișor umblam la oi cu Buzariul, atunci îmi spunea el și mai multe; nu era tufă, iarbă, pasăre, animal mic sau mare, să nu-i fi știut Buzariul povestea; și toate mi le spunea și multe le ținu în minte de le scriser, când știam scrie, dar cele mai multe au rămas pe câmp, unde le-am auzit dela Buzariul.

„Cu 13 ani merseiu la școală, în Năsăud. În „gazdă” șezui la oameni de-ai noștri, unde se adunau seara vecini și spuneau povești. Iar eu, mai bucuros lăsam lecția neînvățată, decât povestea neauzită. Toamna, atât la noi acasă, cât și în Năsăud, la gazdă, se adunau *vecini*, de ajutau la desfăcutul cucuruzului. Acest lucru fără cântece și cimilituri și fără povești nu se poate. Iar eu nu mă culcam niciodată până nu mergea cel mai de pe urmă desfăcător, nu cumva să treacă fără mine vreo oră, vreo cimilitură. — Ba mergeam însuși prin vecini, unde știam că este cucuruz de desfăcut, numai să aud povești. Așa odată am mers la desfăcut de cucuruz la Paramon Gălan în Năsăud, care era socrul gazdei mele, al lui Timoftei Maței. Aci auzii dela *un țigan* minunata poveste, pe care Alecsandri o scrie sub numele de „Înșiră-te mărgărite”. În veci n'oiu uita pe cel ce a spus-o. În acea seară atâtă m'am înholbat la el, cât — de-aș fi zugrav — acum, după 37 ani, vi l-ași zugrăvi din memorie. Mult m'am minunat apoi, la câțiva ani, când

o cetii scrisă într'un calendar și nici azi nu-mi pot da seamă care-i mai frumoasă: cea spusă de țigan ori cea scrisă de Alecsandri?

„Merseiu la pedagogie în *Gherla*. În gazdă iară nimerii la un om povestitor, român de-ai noștri, fost *corporal* la institutul corector din acel oraș. Dela acela încă auzii destule. De aci am mers la pedagogia de Stat din *Deva*. Acolo încă mă duseiu în „gazdă” la un român, *Lazar Codreanul*, care ședea chiar lângă moară. La el și *la moară* încă auzii multe povești. Ajunsei învățător. Fui mai întâi în *Orlat*, lângă *Sibiu*. Acolo Nicolae Zidul, servitorul școlii, încă-mi spunea multe povești. Atunci îmi *cum-păraiu mai întâi un calendar*. Și acolo văzui o poveste tipărită, cea mai sus pomenită, a lui Alecsandri: „Inșiră-te mărgărite” și încă una, în proză. „*Ca asta și eu aș știi scrie una*”, cugetai eu și mă puseiu și scriseiu o poveste, după aceea alta și alta... dar nu le comunicai cu nimenea; îmi era oarecum... În toamna anului 1874 m'am dus la miliție. Regimentul nostru era în *Cluj*, iar compania noastră era chiar în casa unde s'a născut Mateiu Corvinul. Chiliața, în care se născuse marele erou de origine română, servea atunci de laborator pentru pantofăria companiei. Eu eram scriitorul companiei, scriam feciorilor cărți de dragoste și dela ei scriam cântece și povești.

„După ieșirea dela miliție merseiu ca învățător în *Vălcelele-rele*, lângă *Hațeg*. Acolo șezui la *popa Toma*, care era un moșneag cu puțină carte, dar om de omenie și pățit, om cu talente naturale și nu mă mai puteam sătura de poveștile și povestirile lui.

„De aci m'am dus ca învățător în *Baru-Mare*, pe *Valea-Jiului*, sub muntele Retezatul. De aci, ca și din *Vă'celele-rele* și mai târziu din *Bouțar*, mergeam, pe la toate nedeele și ospețele mai însemnate țărănești și-mi umpluiu hambarul de povești, cântece, descântece și alt material de-al literaturii populare. Imi era plină lada de hârtii scrise, căci în serile de iarnă când eram singur, tot scriam și iar scriam.

„Din *Baru-mare* mă strămutaiu ca învățător în *Lisa*, lângă *Făgăraș*, unde iar auzii multe povești dela Achim, servitorul școlii, care trăise mult prin România (veche). Din *Lisa* mă aruncă soarta în *Grădiște* — ce-i pe ruinele Sarmiseghetuzei — ca instructor la *Platina*, o fetiță a protopopului de atunci Ioan Iamza. Aci încă avui ce scrie, cu deosebire legende și poezii populare.

Din Grădiște m'am dus ca învățător în *Bouțar*, sub muntele Marmora, în granița Banatului. Cântările cele mai frumoase le scriseiu aci, de asemenea și unele povești. În 1884 m'am dus ca învățător în *Bucium-Șasa*, sub Detunata. Aci am scris cele mai frumoase povești, că cine sunt povestitori ca băieșii (metalurgii)? — După ce stătui aci ca învățător trei ani de zile, m'am dus tot în acea calitate în *Sâncel*, lângă Blaj, unde adunaiu cu deosebire multe cântece, dar și câteva povești.

„În fine m'am strămutat ca învățător în *Rodna-Veche*, la izvoarele Someșului Mare. Aci ne formarăm un comitet de ajutorare al copiilor săraci dela școalele elementare, cu cărți de învățământ. Comitetul acesta era compus din domnii Florian cav. de Porcius, Gerasim Domide, Pamfilu Grapini, Silvestru Murășan și subscrisul, ca secretar. Impărțirăm pe la școalele cele sărace — fără deosebire de confesiune — multe mii de manuale de învățământ, dăruite nouă de autori și editori și cumpărate de noi din banii ce ne incurgeau (intrau) dela binevoitori. Când trimiteau cărți, rugam totdeauna pe învățători, la ale căror adrese mergeau acele cărți, să-mi trimită material de-al literaturii populare de pe la noi și mai toți mi-au trimis câte ceva.

„Mai primii mult material de acest soi de la amicul meu Alexiu Viciu, profesor la gimnaziul din Blaj, recoltat de elevii acelui gimnaziu, sub conducerea domnului lor profesor“.

H. P.-P.

Intregiri la rapoartele anuale

Despărțământul central-județean Zalău. Și-a ținut adunarea generală la 5 Mai 1939 la Zalău. Organizarea despărțământului cuprinde 8 desp. de plasă și 14 cercuri culturale. Are de asemeni 2 unități de Șoimi cu 37 Șoimane și 42 Șoimi, cari au participat efectiv la toate programele de ansamblu șoimăresc și la serbările naționale. S'au ținut 8 conferințe la oraș, 6 la sate, în 21 localități. S'au organizat Cămine culturale la Carei, Șimleu, Valea lui Mihai, Tășnad, Supur, Jibou. Are o bibliotecă cu 436 volume.

Lipsește aici rapoartele despărțământelor de plasă, datele de mai sus referindu-se numai la desp. Zalău. Conducerea o are președintele Leontin Ghergaru.

Al. D.

Despărțământul Vințul de jos. Stă sub președinția d-lui Dr. I. Herlea, cu 3 cercuri culturale. Are 2 Case naționale, la Vințul de jos și Cioara. Șoimii sunt în curs de organizare în 4 comune. S'au ținut 6 conferințe la sate cu caracter local, cultural și patriotic. S'a organizat și o școală țărănească pentru fete, între 15 Ianuarie și 12 Februarie 1939. *Al. D.*

Despărțământul Chioar de sub președinția d-lui Alaxandru Nilvan, are 1 desp. de plasă la Șomcuta-Mare (jud. Satu-Mare) cu 25 cercuri culturale și tot atâtea biblioteci populare, de asemeni 2 coruri. *Al. D.*

Despărțământul din Mercurea Nirajului, cu toate greutățile de ordin general și local, s'a străduit să-și continue existența în măsura posibilităților. S'au ținut conferințe la sate, s'au sărbătorit cum se cuvine marile date naționale, s'au înființat 2 cooperative românești, un cor mixt în cătunele Surda și Dumitrești. S'au înființat Cămine culturale în 4 sate. *Al. D.*

Despărțământul Orșova al „Astrei” a desfășurat printre altele o activitate gospodărească între 26 Iunie 1938 și 6 Februarie 1939, vizitând prin conducătorii săi satele din jur.

La 1 Decembrie 1938, cu prilejul împlinirii a 20 de ani dela Unire, despărțământul a organizat cu fast deosebit marea sărbătoare. S'au ținut șezători culturale la sate. *Al. D.*

Activitatea despărț. central al jud. Năsăud-Bistrița, cu toate greutățile de ordin general, dar și din păcate local, nu s'a arătat mai prejos ca în anii trecuți. S'au organizat și în acest an, parte reușite, cursuri serale pentru meseriașii și comercianții români din Bistrița. Cursurile au avut loc între 1 Martie și 30 Aprilie, fiind urmate de 50 cursiști în mod regulat. Profesorii școlii au fost: dnii: Ștefan Lupu, l. română, Ion Silași, matematici, Ilarion Avram, istorie, Ion Pavel, președ. desp., geografie, Dr. D. Cosma, igiena, Gh. Mateiu, calculația, Al. Madgearu, contabilitatea.

În cadrul desp. a mai luat ființă o școală țărănească pentru bărbați, cu 24 elevi. Au ținut cursurile: Dr. D. Cosma, igienă, Dr. Leon Bârsan, boale venerice, Dr. Z. Radu, mica chirurgie, Dr. Fr. Henning, medicina veterinară, ing. P. Mitrofan, zootehnica și ameliorarea pășunilor, ing. D. Ionescu, agricultura generală, ing. Smigelski, apărarea pădurilor, prof. Victor Pop, pomicultură și horticultură, prof. Victor Sateu, agricultura, Gh. Russu, coope-

rația, *Al. Madgearu*, contabilitate. Conferințe de cultură națională și generală au ținut dnii: *Ioan Pavel* și prof. *Il. Avram*, de istoria românilor, *Fr. Reindl*, de geografia României, prof. *Gr. Toma*, lit. poporană, *St. Lupu*, ortografie și l. română, *Gh. Mateiu*, estetica portului național, prof. *L. Bucur*, cor, *I. Fedrihel*, aritmetica, *Iuliu Șuteu*, gramatica practică, *Dr. Th. Firezan*, noțiuni de legislație, pr. *V. Țățatu*, morală creștină prof. *Victor Pop*, apărarea pasivă.

S'au continuat de asemeni conferințele la sate.

Aducem președintelui desp. Bistrița-Năsăud — dl *I. Pavel* — ca și comitetului și colaboratorilor săi devotați expresiunea mulțumirilor noastre pentru înduioșătoarea lor strădanie. *Al. D.*

Lupta pentru salvarea bunurilor folklorice, în general, ale „artei populare“

Ceea ce urmează este o dare de seamă despre o carte, cu escerpte caracteristice, privitoare la situația actuală a luptei ce se dă de cei competenți pentru a salva ce se mai poate salva din frumusețea specifică a artei populare în diferitele țări.

Țipetele de alarmă: *nu părăsiți costumele naționale, cântecele, jocurile, obiceiurile bune din vechime, ci le dați atenția cuvenită, deoarece altfel e primejdie să ne „americanizăm“ în sensul pejorativ al cuvântului, adică să se piardă specificul fiecărui ținut, ajungând toți în costume la fel, orășenești, cu o artă lipsită de caracteristicile speciale, orfani de obiceiuri frumoase, din străbuni!*

În domeniul propaandei acesteia constată cei chemați că în România se întreprind eforturi foarte vrednice de laudă — ba chiar că în unele privințe România e conducătoare, prototip pentru alte țări.

O declară respicat și raportul din fruntea volumului: „*Arta populară și timpul liber muncitoresc*“, despre care este vorba aici. Volumul cuprinde o „anchetă făcută la cererea „Biroului internațional al Muncii“ și tipărit sub auspiciile „Institutului Internațional de Cooperație Intelectuală“, servind ca „Dosar al Cooperației Intelectuale“. (În l. fr., Paris, 1934.)

Volumul este însemnat pentru faptul că aproape toate țările europene referă, prin bărbați aleși anume, despre starea ac-

tuală și despre tendințele pentru viitor ale fiecărei țări în ceea ce privește salvagardarea patrimoniului specific, național, în luptă cu un cosmopolitism nociv.

Unele pasagii vor părea, poate, inutile, deoarece nu sunt decât niște locuri comune, despre cari n'ar mai merita să se discute. Cu toate acestea, adevărurile exprimate vor trebui subliniate, spunându-se: de aceleași criterii se lasă conduși și conducătorii celorlalte țări, prin urmare, cu atât mai mult să ne ținem de ele! Dacă au declarat-o: „Comisiunile naționale pentru Cooperare Intelectuală”, cu „Comisiile Internaționale de Arte Poporale”. cu „Comitetele Naționale de Artă Poporală”, cu consimțământul Uniunilor creștine ale Sindicatelor, cu acela al „Asociațiilor Instituturilor”, al „Asociației pentru Educația Adulților” — atunci *adevărul* acesta trebuie să aibă o rezonanță mare și să îndemne *la perseverare* pe calea apucată.

*

Mai întâi și mai întâi *definiția* „artei populare”. Știința, care se ocupă cu ea este relativ, tinăra, abia în decursul secolului al XIX-lea au început savanții să dea atenție „artei populare”, ca obiect de studiu.

„Născută în circumstanțe primitive de viață socială și economică, este o *artă de caracter colectiv*, comună la grupuri etnice întregi, bazându-se pe forme colective de viață economică și socială. Trăsăturile cele mai caracteristice ale artei populare sunt: *anonimatul creațiilor ei, spontaneitatea ei, tradiționalismul*, care domină dezvoltarea ei — aceste caracteristici disting hotărît domeniul artei acesteia în antiteză cu ceea ce obișnuim să numim „marea artă”, cu caracter conștient și individualist”.

Ca să se evidențieze cât de importante sunt temele tratate în volumul de față, este de ajuns să se citeze titlurile capitolelor speciale:

I. *Arta poporală în viața contemporană.* (Decadența artei populare. Cauzele decadenței. Cauzele economice-industriale. Cauzele de ordin social. Cauzele culturale. Cauzele religioase.)

II. *Utilizarea artei populare în timpul liber al muncitorilor, este ea cu puțință? Prin ce mijloace s'ar putea realiza?* (Consi-derații de ordin general, Muncitorul și arta poporală. Mijloace de realizare: a) Coordonarea inițiativelor, activității și instituțiilor existente în fiecare țară, privitoare la problema artei populare;

b) Crearea unei atmosfere favorabile în păturile muncitorești; c) Măsuri practice de aplicat.)

III. *Acțiunea întreprinsă în diferite țări pentru a dezvolta educația artistică și salvarea artei populare.* (Germania, Austria, Belgia, Canada, Danemarca, Statele Unite Americane, Finlanda, Franța, Anglia, Ungaria, Italia, Letonia, Mexico, Polonia, România, Suedia, Elveția, Cehoslovacia, Jugoslavia.)

Colaborarea posibilă între organizația Cooperării Internaționale și Biroul Internațional al Muncii.

În *partea a doua* își dă seama „Comisia Internațională de Arte Poporale” despre ancheta purtată de Institut.

În *partea a treia* urmează studiile asupra întrebuirii timpului liber al muncitorimii, în legătură cu arta populară, în diferitele țări (cele înșirate mai sus.)

La sfârșit de tot, ca *partea a patra*, urmează o bogată bibliografie din țările indicate.

În cele ce urmează se referă numai despre o parte o cărții.

Cari sunt **cauzele** decadenței artei populare? Decadența este un „fapt recunoscut”, luându-se cuvântul „decadență” ca termen în sens tradițional — dar această „decadență” *variază*, dela o țară la alta.

Ancheta actuală a fost purtată pentru ca să se lămurească problema: muncitorimea de pe la orașe *cum* ar putea să se îndeletnicească în orele sale libere cu un lucru manual, în care arta populară a fiecărui popor să aibă un rol precumpănitor?

„Am spus, — declară cel ce scrie darea de seamă-rezumant al anchetei, — am spus că decadența artelor populare este admisă de toți; după cum nimic nu este ce nu se poate schimba pe lumea aceasta, e sigur că dacă nu vor obveni fapte noi, această decadență va merge accentuându-se cu repeziciune și va ajunge la o diminuare din ce în ce tot mai marcată, în curând poate ireparabilă, a patrimoniului încă în ființă a manifestărilor artistice populare și tradiționale”.

Remediile trebuie să fie „urgente și eficiente” — dar înainte de toate trebuie stabilită diagnoza.

Cauzele decadenței artelor populare sunt „numeroase, complexe și profunde”. Cele mai însemnate își au originea în organizația economică și industrială a civilizației noastre contemporane — altele își au obârșia în condițiile sociale de față, fie nivelul la care

a ajuns poporul respectiv în cultura modernă, fie în felul care este spiritul omenesc de astăzi în stare să primească și să profeseze doctrinele religioase.

La cauzele economice-industriale se accentuează primejdia „standardizării”. „Producția modernă nu poate să scape de standardizare: lucrul oferit de mașină este aici cu totul predominant — orice element inutil este suprimat. fiindcă este costisitor, începând cu lucrarea artistică, lucrare ce cere mai mult intervenția specială, directă, a mâinii omenești, condusă de gustul decorației, care purcede din instinct, dela rasă și din tradiție”.

E trist că se observă în zilele noastre aproape în toate țările aceleași vestminte, aceleași obiecte pentru amenajarea locuințelor, aceleași tehnică în construcții și aceleași instrumente de lucru. Plăcerile, sporturile, lectura, participarea la evenimentele politice, apărarea intereselor de clasă socială și lucrul în uzine — obosesc și micșorează forțele spirituale. Desvoltarea urbană este primejdioasă artei populare, dacă edilii nu se vor îngriji ca acestei arte să i se dea atenția cuvenită.

Înainte de toate este trebuință de un „climat economic”, care să dea puțința ca arta populară să înflorească.

„În epoca actuală grâul, lânurile, bumbacurile, diferitele soiuri de lemn, fierul, materiile colorante și atâtea alte materii prime, precum și seria fără de sfârșit de articole confecționate cu mașina și, în consecință, lipsite de orice trăsătură de originalitate, care să-ți poată să-ți aducă aminte de țara de origine — trec cu ușurința cea mai mare, dintr'o țară într'alta, fără de a fi oprite de munți sau de mări. Odinioară constituiau munții și mările, dimpotrivă, obstacole respectabile. Liberului exercițiu al transporturilor și al schimburilor îi opuneau bariere de tot felul: absența drumurilor, starea lor impracticabilă sau încă nesiguranța lor și războiul, aproape permanent, între un popor și altul. Fiecare grup etnic era silit de împrejurări să se izoleze, să organizeze într'o manieră generală economia sa proprie, în limitele teritoriului său și pe baza materiilor prime și a resurselor în obiecte și în capacități umane, pe cari le putea da colectivității teritoriul respectiv. Astfel aveau piețele de comerț un aspect așa-zicând local; erau alimentate mai cu seamă de teritoriile naționale sau regionale și acele din obiectele necesare vieții, cari erau executate de mâna omenească erau *fructele spontane și originale ale aceleiași țări și ale aceleiași*

rase. Flora, fauna, peisagiul lor, legendele, picturile, istoria, religia, poezia fiecărei țări, tehnica sa tradițională, transmisă în decurs de secole, din generație în generație, dădeau obiectelor acestora un *caracter special*, de care nu te puteai înșela, deoarece *el era expresia văzută a elementului și a sentimentului frumosului, scos la iveală din izvoarele originale ale aceleiași țări și din munca colectivă a populației sale*".

La „cauzele de ordin social” se spune:

„Egalitatea civilă și politică a tuturor cetățenilor a favorizat, fără putința de a o trage la indoială, tendința instinctivă, pe care o au oamenii de a fi egali, nu în totdeauna pe cei mai buni dintre ei, ci cel puțin pe cei mai bogați, pe aceia, cari se bucură de considerația cea mai mare.

„Astfel *moda*, care, — într’alte vremuri — era diferită, după clasele sociale, *tinde a se generaliza*, -- să se reducă la o formă unică. Cetățenii din pături mijlocii sau sărace urmează moda celor din pături cu dare de mână: *locuitorii dela țară vreau să copieze moda celor dela oraș*. De aici **triumful uniformității, asupra diferențelor etnice caracteristice, plăcute și pitorești ale trecutului**. Pentru păturile poporale adaptarea modelor păturilor cu dare de mână și a populației urbane — însemnează afirmarea egalității lor cu aceste pături și populații: dimpotrivă, ca să păstrezi costumele tradiționale însemnează să sancționezi într’un fel oareșcare o *inferioritate de clasă socială*, pe care trebuie mai de grabă să te grăbești a o lăpăda”.

Din cap. „Cauzele culturale”:

„Elevația vrednică de remarcat, în epoca noastră și în toate țările civilizate, a nivelului mijlociu al culturii, n’a fost favorabilă artelor populare. Ai putea chiar spune că cunoașterea mai răspândită și mai sigură a evenimentelor vieții curente, a istoriei oamenilor, a fenomenelor naturii — au sleit, încet pe încetul, multe izvoare, foarte abundente, de imagini și de idei, iubite oamenilor primitivi. Idei și imagini, cari, cu toate că au fost inspirate de o mulțime nemăsurată de erori, de credințe copilărești, de superstiții seculare, erau interpretate cu dragoste și cu un incomparabil sentiment pentru frumos, de fantazia feciorească, arzătoare și nesecată a poporului, în limbajul formelor și al sunetelor, în decorația figurată, în muzică și în joc. Influențele oculte, atribuite anumitor pietri, proprietățile misterioase, binefăcătoare sau răufă-

cătoare, ale anumitor plante și flori, puterea salutară sau omorîtoare, ce se recunoștea unor animale, unor ape, unor astri — constituiau un izvor de cunoștințe foarte bogate pentru pătura poporală și chiar și pentru alte pături sociale. Aceste diferite categorii de cunoștințe câștigau în importanță, nu numai în virtutea numărului lor foarte răspândit, ci și pentru că rezultau de aici: practice, acțiuni și obiceiuri în strânsă legătură cu bunătățile și relele esențiale ale vieții, cu ideea primitivă a plăcerii și a durerii, a iubirii, a forței, a slăbiciunii. Și deoarece poți spune despre țărani că, asemenea copiilor, simțesc trebuința de nestăpânit de a materializa, cel puțin semne și forme exterioare, patrimoniul lor spiritual, de aceea aveau acele izvoare, pe cât de numeroase, pe atât de abundente de gândire, cari își găseau expresia spontană în limbajul artistic primitiv, plin de icoane, strălucit.

„Civilizația și știința, străbătând în zilele noastre, în diferite grade, în toate mediile societăților moderne, au risipit în mare măsură aceste cețuri aurite, din cari fantazia poporală se alimenta atât de din plin alte-dăți.

„Poezia poporală religioasă, cântecele despre faptele cavalerilor (chansons de gestes), fabulele — transmise de Evul Mediu, ofereau, de asemenea, meșterilor izvoare prețioase de inspirație, de unde scoteau, fie subiecte pentru recitării lor glumețe sau mistice, fie tipuri de personaje sfinte sau profane și imagini de animale fabuloase, cu cari își împodobeau produsele artei lor: lemn sculptat, picturi decorative, covoare, broderii, metale lucrate în relief. Astăzi s'au pierdut, în mare parte, în mijlocul păturilor populare, cunoașterea și gustul după această poezie, iar subiectele create de ele sunt — de asemenea — date uitării. Se găsește încă o palidă amintire în rarele lucrări păstrate până 'n zilele noastre: umilului pictor poporal sicilian îi place încă și acuma să zugrăvească, cum o făceau străbunii, căruțele din Palermo cu scene scoase din aventurile ciclului (cavalerilor medievali) *Artus* sau reprezentând fapte eroice de ale paladinilor Franței”.

Cauzele religioase. „Credințele religioase au fost și ele, în toate timpurile, izvoare extrem de abundente de sentimente și idei, pe cari imaginația vie (scânteietoare) poporală își făcea o plăcere să le exprime din plin în limbajul artistic primitiv. La începuturile sale n'a disprețuit civilizația creștină de a primi, cu adaptările trebuincioase, elementele de obârșie din civilizațiile mai vechi:

mituri, legende, personificări de fenomene naturale, rituri bazate pe succesiunea anotimpurilor, materializări de ale luptei între bine și rău, ținuturi misterioase de dincolo de viață. Aceste izvoare se asociau și se confundau cu acelea, care aparțineau la propriu creștinismului, evenimente relatate în evanghelii, vieți de ale martirilor și de ale eroilor credinței — iar arta populară scotea dela unele și dela altele elemente nesecate de expresii artistice. Reprezentațiile sfinte, organizate de însuși poporul, în Evul Mediu, în biserici sau în fața lor, interpretând nașterea sau patimile lui Hristos, au fost originea îndepărtată a teatrului modern. ... „Viața religioasă a popoarelor, eliberându-se din ce în ce mai mult de superstițiile moștenite de epoca din copilărie a umanității, lipsește arta populară de izvoare de inspirație foarte importantă și ia, într'același timp, rațiunea de existență la un mare număr de astfel de manifestări“.

H. P.-P.

Romanul-foileton

Lectura poporului. Bunul scriitor, romancier-nuvelist francez René Bazin scria, în „Chestiunile“ sale „literare și sociale“ (în 1906), despre „*Lectura poporului*“. Idei vrednice de remarcat. Analiza influința romanelor-foileton asupra lectorilor — romane de care publica și „Universul“, pe vremuri — și constata că scriitorii-romancieri de romane-foileton câștigă sume frumoase, ajungând cu scrisul lor până unde n'au ajuns vreodată maestrul literaturii franceze. Scriitorii de romane-foileton: „înterează, fac pe cetitor să plângă, înveselesc, plictisesc (așa) un popor întreg; ei sunt adevărații creatori și adevărații susținători ai unei anumite prese, investiți cu o putere mai nemijlocită asupra destinului ei decât toți scriitorii politici, economiștii, criticii, reporterii și corespondenții redacției“. Un administrator general al unei foi cu roman-foileton i-a mărturisit că tirajul foi scădea sau sporea după cum începea romanul-foileton, atrăgător sau plicticos.

De sigur, susține R. B., nu poți vorbi de „frumusețea“ și de „grandoarea“ unui foileton, nu poți „celebra stilul lui *Ponson du Terrail*, armonia perioadelor la *Xavier de Montépin*, nu poți căuta printre geniile grecești, latine sau franceze, filiația literară a d-lui *Gaboriau* (toți au fost traduși și la noi, pe vremuri). Dar acuza

adusă împotriva lor că n'ar cuprinde operele lor *nici* o artă i se pare lui R. B. „*prea absolută*”.

„Poți să nu-i citești, ai dreptul la așa ceva: nu trebuie să-i calomniezi. Nu sunt artiști compleți, de sigur; nu contează mai mult în literatură decât *lăutarii* în muzică. Cu toate acestea, *lăutarii* fac să joace mulțimea”.

Poți să râzi și să te miri de banalitatea istoriilor și de simplitatea cetitorilor — deoarece fenomenul ce se desprinde este însemnat, fiind „*captivați și reținuți*” de astfel de povestiri *mulți* cetitori — e mai bine să știricești, să cauți meritul scriitorului de a câștiga publicul cititor.

Iată caracteristicile foiletoniștilor acestora:

- a) au un simț exact de mișcare dramatică;
- b) cunosc oribilul și spăimântătorul;
- c) se pricep să descurce o jurubiță încâlcită;
- d) au îndemânarea de a lăsa morți pe câmpul de bătaie a acțiunii eroi, cari renasc;
- e) se pricep să suspende acțiunea pe câtăva vreme, ca să sporească curiozitatea;

f) au predilecție față de tipul onorabil al mamelor bune, al micilor lucrătoare laborioase și față de amorurile eterne — calități, cari nu sunt atât de disprețuite pe cât se crede.

Câte unii scriitori dau dovadă chiar și de o oareșicare doză de psihologie.

Influența lor asupra cetitorilor este mare, de invidiat.

* * *

„Imi aduc aminte de o Duminecă”, scrie R. B., „mă urcasem pe creasta unei coline, de unde se întindea privirea, aproape la infinit, peste țarini, toate cultivate, printre cari satele păreau numai niște puncte albe, pierdute în mijlocul secerișului”.

După ce descrie frumusețea naturii, urmează: „Pe două drumuri paralele, cari tăiau valea, în josul colinei, treceau doi oameni. Unul vindea ziare și sufla într'un corn de aramă; celalalt împingea un cărucior... în care avea mărunțișuri de vânzare... făcând șgomot dintr'o trompetă în formă de scoică.

„Cel ce vindea mărunțișuri nu avea trecere — în schimb toți alergau la vânzătorul de ziare, curioși să se informeze și să citească foiletonul cu romanul din el.

„Orășenii, amploiații, muncitorii, micii rentieri și burghezi — sunt și mai dornici de această literatură și ea acționează asupra lor și mai mult, din cauza supleței și a vioiciunii mai mari a spiritului orășenesc. Informați-vă în cel mai modest debit de tutun, la cel mai neînsemnat depozit de ziare și întrebați *care* este numărul de romane ilustrate vândute; care e numărul de fascicule numite „de lux“, cari conțin opera prețișilor „maestri ai romanului“; numărul foilor cotidiene cu trei foiletoane — vândut într'o săptămână. Veți afla un *total spăimântător de mare*.

„Astfel romanul-foileton este baza lecturii, principalul element de distracție intelectuală a unei enorme mase de bărbați și femei. Și — deoarece această distracție ocupă aproape întreg timpul liber ce lasă munca, plimbarea și cârciuma, — urmează că însași educația populară, instrucția adulților, se face prin romanul-foileton”.

Bibliografie.

Reviste, ziare :

„*Neamul Românesc*“, XXVII, Nrii: 13, 14—15, 16—17, 19.

„*Căminul Cultural*“, V, Nrii: 4, 5, 6, 7, 8, 9, Sept.

„*Revista Teologică*“, XXIX, Nrii: 7—8, 9, 10—11, Oct.—Noemvrie.

„*Scoala Țăranului*“, II, Nrii: 1, 2, 3, 4—5.

„*Junimea Literară*“, XXVII, Nrii: 1—12.

„*Tribuna noastră*“, VI, Nrii: 1, 2, 3, 4, 5—6, 25—26.

„*Ev. nou*“, II, Nrii: 1—2, 3—4.

„*Cele trei Crișuri*“, XX, Nrii: 7—8

„*Gregorianum*“, XX, fasc. II.

„*Ramuri*“, XXXI, Nrii: 5—6.

„*Hotarul*“, VI, Nrii: 4—8

„*L'Europa Orientale*“, XIX, fasciculele: V—VI, VII—X.

„*Arhivele Olteniei*“, XVII, Nrii: 97—100, XVIII, 101—103.

„*Luceafărul*“, Timișoara, V, seria: II.

„*Viața Basarabiei*“, VIII, Nrii: 6, 7—8.

„*Convorbiri Literare*“, LXXII, Nr.: 5.

„*Satul*“, IX, Nrii: 104—105.

„*Gazeta Cărților*“, VIII, Nrii: 1—2, 19—22.

„*Cultura Creștină*“, XIX, Nrii: 5—6, 7—8.

„*Revista Științifică V. Adamachi*“, XXV, Aprilie—Iunie 1939.

„*Răsăritul*“, XXI, Nrii: 7—8.

„*Făt-Frumos*“, XIV, Nr.: 3.

„*Népünk és Nyelvünk*“, XI, Nrii: 1—6.

Cărți :

Biblioteca „Albina“: P. Ispirescu: Isprăvile și vieța lui Mihai Viteazul.

A. Sacerdoțeanu: Regele nostru.

Ștefan Pascu: Români dela granița Nord-Vestică.

Sumarul buletinului de tehnică a culturii „Transilvania“

Anul 1939*)

Articole de fond.

<i>Agârbiceanu I. :</i>	Comandamente ale zilelor de azi — — 5-6 ;	306
<i>D. Al. :</i>	O ședință solemnă a Comitetului Central 1 ;	1
<i>Preda Dr. Gh. :</i>	Imperativele categorice ale vremurilor de astăzi — — — — — 5-6 ;	301
<i>Stăniloae D. :</i>	† I. P. S. Sa Patriarhul Dr. Miron Cristea 2 ;	65

Figuri și fapte pilduitoare din trecut.

<i>Bologa Vasile Dr. :</i>	Inceputul revoluției din 1848/49 în ju- dețul Alba — — — — — 1 ;	29
” ” ”	Inceputul revoluției din 1848/49 în ju- dețul Alba — — — — — 2 ;	83
” ” ”	Inceputul revoluției din 1848/49 în ju- dețul Alba — — — — — 3 ;	134
<i>Breazu Ion :</i>	Un omagiu al Moldovenilor pentru Gh. Bariț (1843) — — — — — 3 ;	132

Indrumări culturale.

<i>Agârbiceanu I. :</i>	„Artra” și Serviciul Social — — — 1 ;	15
” ”	Cu gândul la viitor — — — — — 2 ;	69
” ”	Manifestații artistice la sate — — — 3 ;	142
<i>Bologa L. :</i>	Lectura. Baza psihologică și rolul ei edu- cativ-instructiv — — — — — 5-6 ;	311
<i>Breazu Ion :</i>	Port, dans și cântec în programul „Astrei” 2 ;	77
<i>Dima Al. :</i>	Tâlcul unei noi legiuiri : Serviciul Social 1 ;	23
” ”	Arta populară ca factor educativ — — 2 ;	74
” ”	Cunoașterea satului prin Căminul Cultural 3 ;	146
<i>Goșteanu Iosif, Insp. :</i>	Schița unui program inițial de muncă pentru Căminele Culturale ale „Astrei” 3 ;	150

*) Prima cifră indică numărul revistei, a doua numărul paginilor.

<i>Gusti Dimitrie :</i>	Reguli călăuzitoare pentru vieață și pentru ceasul de azi al României — — —	1 ;	8
<i>Preda Dr. G. :</i>	Imprejurări ce-au condiționat apariția Legii Serviciului Social— — —	1 ;	10
<i>Stoichiția Dr. I. :</i>	Câteva sugestii pentru crearea de Că- mine Culturale — — — —	1 :	19

Pagina eugenică, demografică și biopolitică.

<i>Comșia Dr. Ovidiu :</i>	Ocotirea familiei pentru binele neamului	3 ;	167
<i>Făcăoaru Dr. I. :</i>	Inteligența naturală în raport cu clasele sociale — — — — —	1 ;	36
" " "	Selecțiunea valorilor biologice — — —	3 ;	161
<i>Râmneanțu Dr. P. :</i>	Problema căsătoriilor mixte în orașele din Transilvania în perioada dela 1920—1937	2 ;	91

Material pentru conferințe, șezători, etc.

<i>Boitoș Olimpiu :</i>	În amintirea Eroilor căzuți — — —	3 ;	170
<i>Dascălul Petrea :</i>	Privește asupra vieții sufletești a satului	1 ;	40
" "	Mai multă încredere în puterile noastre	2 ;	95
" "	Vremuri grele... Oameni pentru ele. Schiță pentru o conferință de arzătoare actualitate — — — — —	5-6 ;	317

Din activitatea „Astrei“ culturale.

<i>Breazu Ion :</i>	Școala superioară țărănească a „Astrei“, din Șimleul-Silvaniei (jud. Sălaj) — —	1 ;	49
<i>B. I. :</i>	Inaugurarea muncii pe teren în ținutul Someș — — — — —	3 ;	177
" "	La Lugoj cu „Astra Bănățeană“ — —	3 ;	178
<i>Cronicar :</i>	Două expoziții ale „Astrei“ la Cluj —	5-6 ;	324
<i>D. Al.</i>	Adunarea generală administrativă a „Aso- ciațiunii“ — — — — —	5-6 ;	338
<i>Moga Dr. G. și Băilă N. :</i>	Activitatea Comitetului Central : — —	4 ;	200
<i>Moldovan Dr. I. și Băilă N. :</i>	Convocare. — — — — —	4 ;	193
<i>Moldovan Dr. Iuliu :</i>	Introducere — — — — —	4 ;	195
" "	Activitatea Secț. științifice ale „Astrei“	4 ;	211
" "	Activitatea despărțămintelor — — —	4 ;	223
" "	Bilanț general al Asociațiunii pe anul 1938	4 ;	265
" "	Bilanț general al Internatului de fete al Asociațiunii pe anul 1938/39 — —	4 ;	279
" "	Proiect de buget pe anul 1939 — —	4 ;	283
" "	Tabloul bursierilor „Asociațiunii pe anul 1938/39 — — — — —	4 ;	288
" "	Tabloul sumar al conf. și preleg. pop. după categoria materiilor — — —	4 ;	291

	Tabloul sumar al preleg. pop., al bibliotecilor pop. și al desp. central-jud. și de plasă cu prezența lor — — —	4 ;	292
	Tabloul membrilor decedați — — —	4 ;	295
	Tabloul sumar al membrilor „Asociațiunii“ pe anul 1938/39 — — — — —	4 ;	296
<i>Naghiu Iosif E. :</i>	Cercetări monografice în Munții Apuseni (1939). — — — — —	5-6 ;	344

Material informativ și cronici.

<i>D. Al. :</i>	Spicuri din activitatea despărțămintelor :		
	Serbarea Unirii la Mediaș — — —	1 ;	57
„ „	Dr Aurel P. Bănuț — — — — —	1 ;	59
„ „	Cinstirea d-lui Președinte D. Gusti la Sibiu	1 ;	59
„ „	Organizarea Serviciului Social în ținutul Mureșului — — — — —	1 ;	59
„ „	Tipăriturile Fundației Culturale „Principalele Carol” — — — — —	1 ;	60
„ „	Despărțământul Iza al „Astrei” Maramureș	1 ;	57
„ „	„ „Astra” din Gherla — — — — —	1 ;	57
„ „	„ Gârbou — — — — —	1 ;	58
„ „	„ Huedinului — — — — —	1 ;	58
„ „	„ Ocland — — — — —	1 ;	58
„ „	„ Pecica — — — — —	1 ;	58
„ „	Școala țărănească a desp. Tinca-Bihor	1 ;	58
„ „	Intregiri la rapoartele anuale : Despărțământul central-județean Zalău — —	5-6 ;	350
„ „	Despărțământul Vințul de jos — —	5-6 ;	351
„ „	„ Chioar — — — — —	5-6 ;	351
„ „	„ din Miercurea Nirajului	5-6 ;	351
„ „	„ Orșova — — — — —	5-6 ;	351
„ „	Activitatea despărț. central al județului Năsăud-Bistrița — — — — —	5-6 ;	351
<i>Moldovan Dr. Iuliu :</i>	Instrucțiuni, privind aplicarea prin „Astra”, a legii Serviciului Social în ținuturile : Someș, Mureș, Timiș. Circulara Nr. 3	2 ;	102
<i>P. H. P. :</i>	† Romul Simu — — — — —	1 ;	56
„ „ „	† Ion Neagoe — — — — —	1 ;	57
„ „ „	Șapte piese teatrale pentru popor — —	1 ;	62
„ „ „	Șomajul intelectual — — — — —	3 ;	183
„ „ „	Jubileul unei reviste : Nr. 100 din „Satul”	3 ;	185
„ „ „	O carte cu povești — — — — —	3 ;	186
„ „ „	„Biblioteca Satului” de Emanoil Bucuța	1 ;	63
„ „ „	Casele culturale din America — — —	1 ;	64
„ „ „	Sărbătorirea lui Ion Pop-Reteganul la Cluj	5-6 ;	347

P. H. P.:	Lupta pentru salvarea bunurilor folklorice, in general ale „artei populare”	5-6;	352
” ” ”	Romanul-foileton. Lectura poporului	— 5-6;	358
P. D.:	Darul simbolic al M. Sale Regelui—	— 2;	126
” ”	Serbările Restaurației	— — — 2;	126
” ”	Congresul Școlilor țărănești	— — — 2;	128
” ”	” Căminelor Culturale—	— — — 2;	128
” ”	Consfătuirea conducătorilor Căminelor Culturale	— — — — — 2;	128
” ”	Cinstirea memoriei lui Ion Pop-Reteganul	2;	128
” ”	Reuniunea de muzică „Hermania” și-a serbat aniversarea de 100 ani	— — — 3;	182
” ”	Școli și cursuri țărănești in anul 1937—38	3;	182
” ”	Din activitatea „Astrei”	— — — 3;	182
* * *	Sumarul buletinului de tehnică a culturii „Transilvania” pe anul 1939	— — 5-6;	361

BCU Cluj / Central University Library Cluj